

Brüssel, 13.11.2013
COM(2013) 801 final

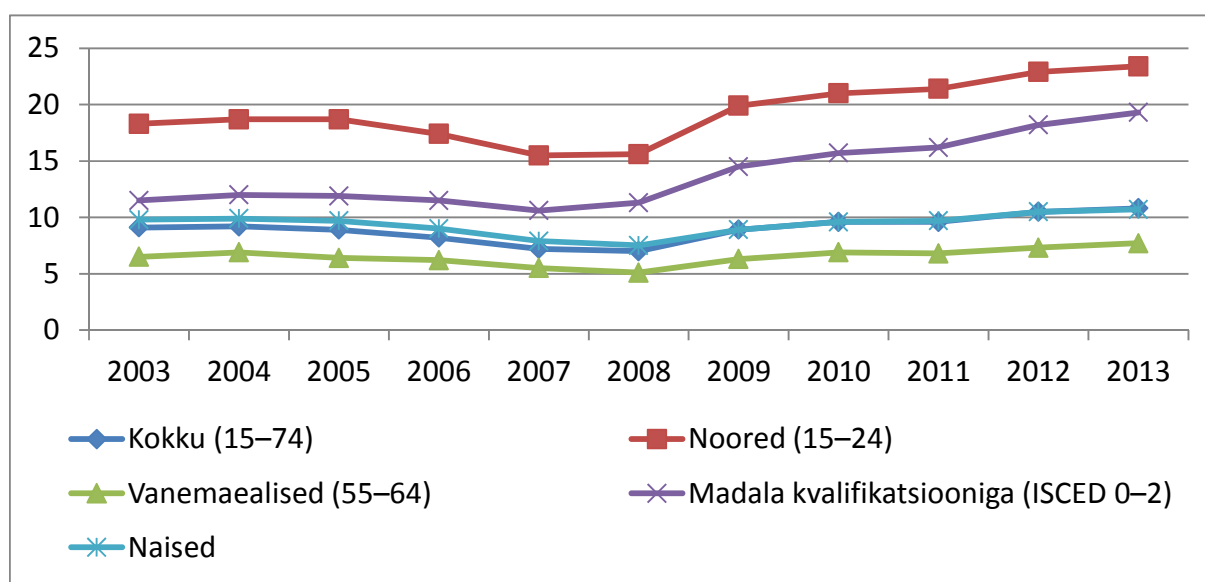
ÜHISE TÖÖHÕIVEARUANDE PROJEKT

järgmise dokumendi juurde: Komisjoni teatis „2014. aasta majanduskasvu analüüs”

1. TÖÖTURU NING SOTSIAALVALDKONNA SUUNDUMUSED JA PROBLEEMID EUROOPA LIIDUS¹

EL 28-s on töötus kasvanud enneolematult kõrgeks. Kuigi aastatel 2003–2008 vähenes töötus rohkem kui 2 protsendipunkti, on olukord finants- ja majanduskriisi tõttu märkimisväärselt halb (joonis 1). 2008. aastast (aastanäitaja) kuni 2013. aasta II kvartalini (sesoonselt korrigeeritud näitaja) kasvas töötus EL 28s 7,1%-lt 10,9%ni. Aja jooksul on tööturg arenenud eri rühmade lõikes suures osas sarnaselt, välja arvatud mõned erandid. Tundub, et noorte puhul sõltub töötus üldisest ettevõtlusolukorrast rohkem kui muude rühmade puhul. Kriisi puhkedes kasvas töötus meeste seas kiiremini kui naiste seas (ei ole näidatud joonisel) suures osas seepärast, et peamiselt meestööjõudu kasutavaid sektoreid mõjutas kriis kõige rängemalt. Seda näitab asjaolu, et 2008. ja 2009. aastal oli erinevus kogutöötuses suurem kui naiste töötuses. Kui vaadata struktuurseid erinevusi, siis noorte, madala kvalifikatsiooniga töötajate ja kolmanda riigi kodanike² seas on töötus selgelt palju suurem.

Joonis 1: Töötuse dünaamika EL 28-s alates 2003. aastast (kokku, noored, vanemaealised ja madala kvalifikatsiooniga töötajad)

Märkus: 2013. aasta andmed käivad II kvartali kohta, ajavahemiku 2003–2012 näitajad on aastaandmed, allikas: Eurostat

Töötuse kasv peatus 2013. aasta keskpaigas. Alates 2013. aasta algusest on töötuse määr jäänud suhteliselt stabiilseks. 2013. aasta septembri seisuga oli töötuid kokku ligikaudu 26,9 miljonit inimest (sesoonselt korrigeeritud). Vastav arv protsentides oli 11 ning see oli püsinud

¹ Käesolevas punktis esitatud analüüsi aluseks on osaliselt võetud 2013. aasta märtsis esitatud ELi tööhõive ja sotsiaalse olukorra kvartaliülevaade („EU Employment and Social Situation, Quarterly Review”, March 2013) Haridus-, koolitus- ja oskuste valdkonna andmeid vt 2013. aasta hariduse ja koolituse valdkonna ülevaatest (Education and Training Monitor).

² Kolmanda riigi kodanike töötuse määr, mis oli 2008. aastal 14,4% ja 2011. aastal 20,0%, tõusis 2012. aastaks 21,3%ni.

muutumatusena kuue järjestikuse kuu jooksul. Prognoose selle põhjal veel teha ei saa, sest on liiga vara otsustada, kas see tähendab negatiivse suundumuse ümberpöördumist. Suundumused ei ole kogu ELi piires samasugused. Võrreldes 2012. aasta septembriga suurenes töötus 16 liikmesriigis (peamiselt Kreekas, Küprosel, Itaalias ja Madalmaades) ja vähenes 12 riigis (kõige rohkem Baltimaades, Iirimaal ja Ungaris). Need erinevused vastavad enam-vähem SKP muutumisele liikmesriikides.

Pikaajaline töötus suureneb ikka veel, sest kriis kestab juba pikka aega. 2013. aasta II kvartali lõpus jõudis pikaajaline töötus kõigi aegade kõrgeimale tasemele, s.o 12,5 miljonit inimest EL 28s. See moodustab ligikaudu 5% töötavast elanikkonnast. Alates 2008. aastast on pikaajaline töötus ligikaudu kahekordistunud ja suurenenud peaaegu kõikides liikmesriikides, välja arvatud Saksamaal, kus vastav määr vähenes aastatel 2008–2012 4%-lt 2,5%-le, ja Luksemburg, kus vastav määr samal ajavahemikul oli stabiilne, jäädes 1,5% juurde. Eelmisest aastast kuni 2013. aasta II kvartalini suurenes pikaajaline töötus EL 28s 45%-lt 47,1%ni kogutöötusest (EA 17s 47%-lt 49,5%ni).

Töötus on liikmesriigiti, eelkõige euroala piires väga erinev ja erinevused suurenevad. Alates kriisi algusest on töötus suurenenud eelkõige euroala lõunaosas ja äärealal, mujal liikmesriikides aga palju vähem. 2013. aasta augustis ulatus töötuse määr 4,9%-st Austrias, 5,2%st Saksamaal ja 5,9%st Luksemburgis kuni 26,6%ni Hispaanias ja 27,6%ni Kreekas.³ Töötuse määr on ebaproportsionaalselt kõrge Kreekas ja Hispaanias, aga ka Portugalis, Horvaatias ja Küprosel, kus töötuse määr ületab 16%, on see tugevalt üle EL 28 keskmise. Aastane töötuse suurenemine oli (2012. aasta septembri ja 2013. septembri vahel) kõige märkimisväärsem Küprosel (+4,4 protsendipunkti). Suundumus on üpris negatiivne ka Madalmaades (kuigi töötuse baastase oli madal) ja Itaalias ning vähemal määral Belgias, Bulgaarias, Horvaatias, Luksemburgis ja Sloveenias.

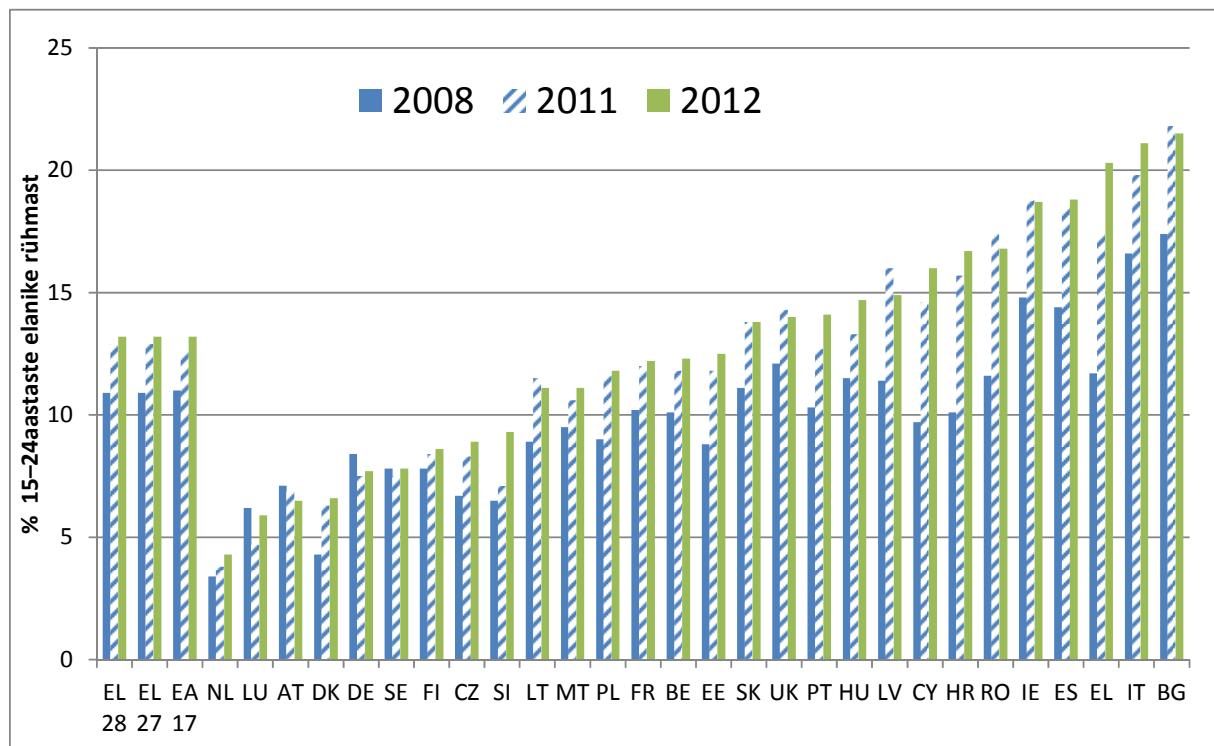
Noorte töötuse määr on jäänud väga kõrgeks. 2013. aasta septembris oli noorte töötuse määr EL 28s 23,5%, s.o 0,4 protsendipunkti rohkem kui eelneval aastal, kuid püsinud muutumatusena viimase kuue kuu jooksul. Liikmesriikide vahel on suured erinevused. 2013. aasta septembri seisuga olid näitajad alates 7,7%st Saksamaal ja 8,7%st Austrias kuni 56,5%ni Hispaanias ja 57,3%ni Kreekas. Viimastel kuudel ei ole erinevused enam suurenenud, kuid on endiselt suured.

Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noorte) osakaal on pidevalt suurenenud. Aastatel 2008–2011 suurenes NEET-noorte osakaal 15–24aastaste seas 2 protsendipunkti kuni 12,9%ni (Joonis 2). 2012. aastal kasvas NEET-noorte osakaal ELis veelgi, kuid eelnevate aastatega võrreldes vähemal määral ja mitte kõigis liikmesriikides (vähenemine registreeriti Austrias, Ühendkuningriigis, Leedus, Lätis, Rumeenias ja Bulgaarias). Selliste noorte osakaal on enamikus liikmesriikides (LT, MT, PL, FR, BE, EE, SK, UK, PT, HU, LV, CY, HR, RO, IE, ES, EL, IT, BG) ning hiljutised suundumused (2011–2012) Hispaanias ja Sloveenias ning vähemal määral ka Itaalias ja Ungaris on eriti murettekitavad. NEET-noorte seas on veidi rohkem naisi kui mehi (2012. aastal vastavalt naisi 13,4% ja mehi 12,9%, kokku 13,1%). Noorte jäämine tööelust ja õppetööst kõrvale on pigem tingitud sellest, et noorte töötus suureneb, mitte aga selliste noorte osakaalu suurenemisest, kes ei otsi aktiivselt tööd ega osale õppetöös.

---

³ Kreeka kohta on andmed olemas ainult kuni juulini.

Joonis 2: Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal liikmesriikides (15–24aastaste vanuserühm)

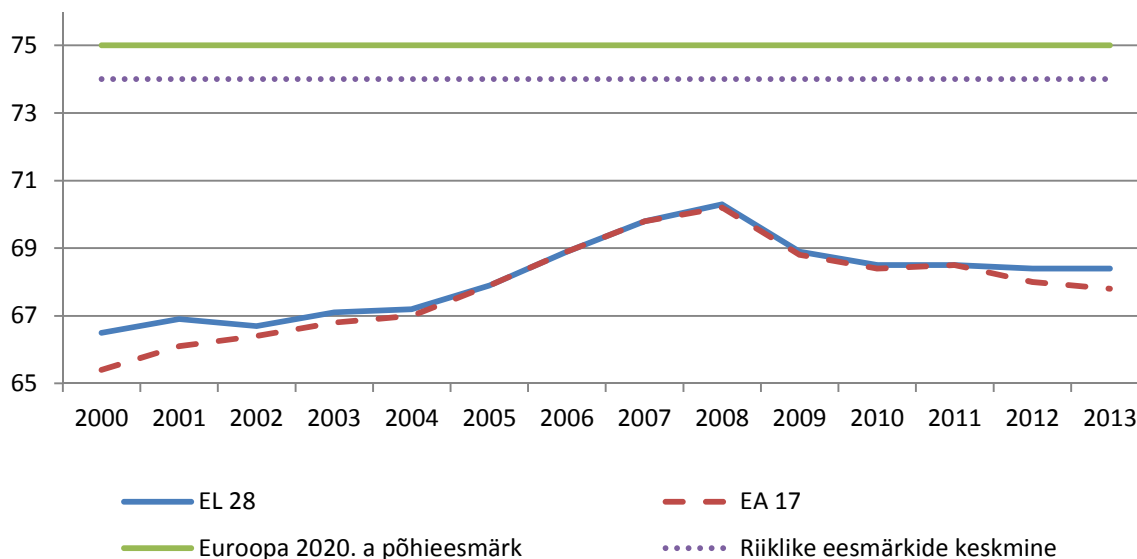
Allikas: Eurostat

Haridussüsteemist varakult lahkumise tase on järk-järgult vähenemas. Haridussüsteemist varakult lahkumise tase oli 2012. aastal võrreldes eelneva aastaga veidi vähenenud, s.o 13,4%-lt 12,7%-le. See on siiski endiselt suur probleem, kuna puudutab ligikaudu 5,5 miljonit inimest, kellest üle 40% on töötud. 2012. aastal oli see 12 liikmesriigis madalam kui Euroopa 2020. aasta strateegias eesmärgiks seatud 10%. Kõige suurem oli haridussüsteemist varakult lahkumise tase Hispaanias, Portugalis ja Maltal, kus see ületas 20%. **Euroopas tehakse edusamme kolmanda taseme hariduse omandanute osakaalu viimiseni aastaks 2020. vähemalt 40%ni.** 2012. aastal oli kolmanda taseme hariduse omandanute osakaal 35,7%.

Hoolimata kriisist on mitmes liikmesriigis kasvanud tööturul osalevate inimeste arv ning seda peamiselt tänu vanemaealiste (55–64aastased) ja naiste suurenevale aktiivsusele tööturul. 2008. aasta II kvartalist kuni 2013. aasta II kvartalini suurenes EL 28s 15–64aastaste vanuserühmas tööturul osalevate inimeste osakaal 70,7%st kuni 71,9%ni, kuigi riigiti esines suuri erinevusi. Kõige enam suurenes see Tšehhi Vabariigis, Maltal, Leedus ja Ungaris, samas kui kõige enam vähenes see Taanis (baastase oli väga kõrge), Irimaal ja Horvaatias. Kuigi tööturul osalevate naiste määr on aja jooksul kasvanud, s.o 2013. aasta II kvartalis 12,1 protsendipunkti, on see meestega võrreldes siiski veel palju väiksem (meeste puhul on vastav määr 78% ja naiste puhul 65,9%). Kõige suurem erinevus meeste ja naiste tööturul osalemise tasemes on ELi lõunapoolsetes liikmesriikides, nagu Kreekas, Itaalias ja Portugalis. Mõnes muus liikmesriigis on tööturul osalevate naiste määr küll kõrge, kuid osalise tööajaga töötavate naiste osakaal on suur, s.o 2013. aasta II kvartalis Madalmaades 77,3%, Saksamaal 46,5% ja Austrias 45,6%.

20–64aastaste meeste ja naiste tööhõive määra suundumus on negatiivne ning Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärgi saavutamiseks (s.o 75%) on vaja tugevat suunamuutust. Kriisi algusest alates on EL 28 tööhõive määr vähenenud ligikaudu 2 protsendipunkti ja oli 2012. aasta lõpu seisuga üksnes 68% (joonis 3). Seejärel on näitajad veelgi halvenenud. 2012. aasta II kvartalist kuni 2013. aasta II kvartalini langes tööhõive määr euroalal 0,6 protsendipunkti ja EL 28s 0,42 protsendipunkti.

Joonis 3: Tööhõive määra muutumine EL 28s ja euroalal võrreldes Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärkidega (20–64aastaste vanuserühm)

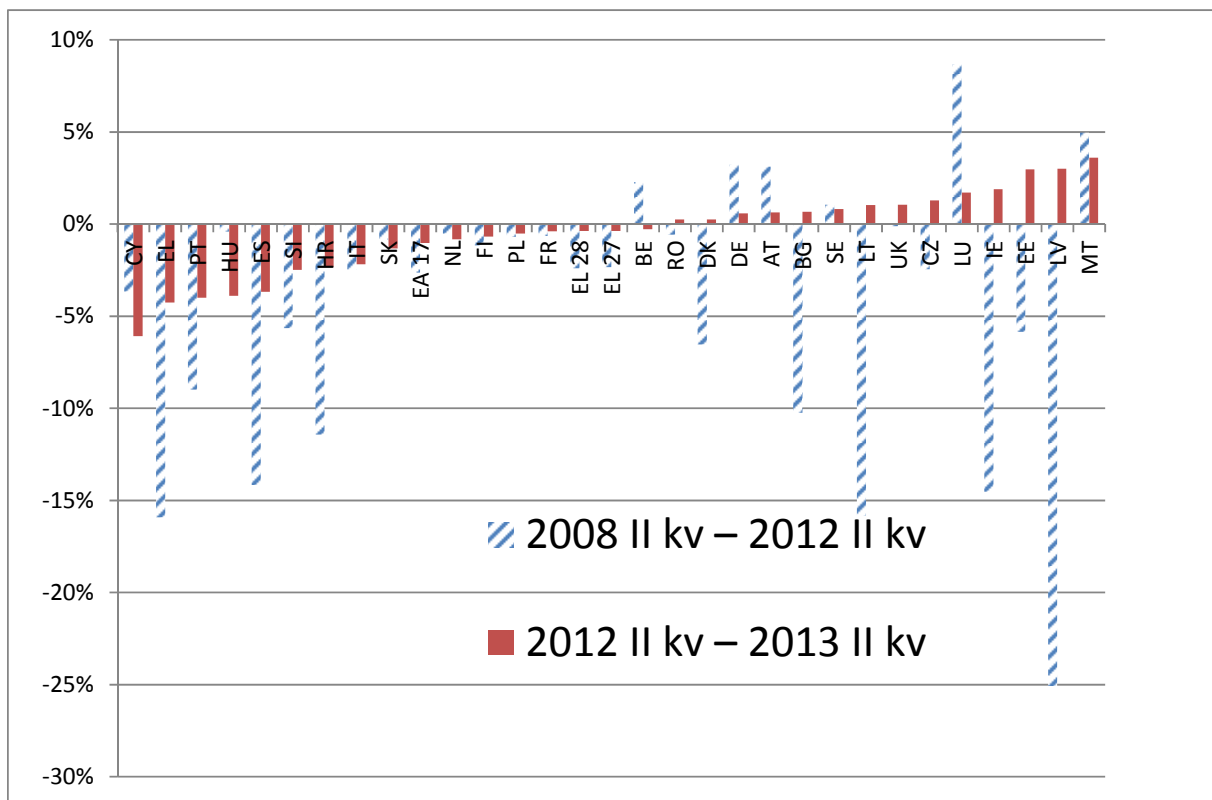

Märkus: 2000. ja 2001. aasta tööhõive määrad on esitatud EL 28 asemel EL 27 kohta. 2013. aasta andmed käivad II kvartali kohta. Allikas: Eurostat (töjõu-uuring) ja Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärgid.

Kriisi ajal tööhõives toimunud suurenemine ja vähenemine ei ole jaotunud ühtlaselt. Kui meeste (20–64aastased) tööhõive määr on alates 2008. aastast langenud üle 3 protsendipunkti (77,9%-lt 2008. aastal 74,5%-le 2012. aastal), siis naiste tööhõive määr langes ainult veidi ja on viimasel aastal isegi kasvanud. Vanemaealiste töötajate tööhõive määr on oluliselt kasvanud (3,3 protsendipunkti võrreldes 2008. aastaga) ning ulatus 2012. aastal 48,8%ni. Naiste puhul on kasv olnud suurem (5,0 protsendipunkti). Belgias, Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalias, Luksemburgis, Ungaris, Madalmaades ja Poolas on vanemaealiste tööhõive määra kasv olnud eriti märgatav. Kõige rohkem on tööhõive määr vähenenud madalama kvalifikatsiooniga inimeste puhul ja kõige vähem kõrgharidusega inimeste puhul. Kolmanda riigi kodanike (20–64aastaste vanuserühm) tööhõive määr vähenes EL 28s 58,5%-lt 2010. aastal 56,8%ni 2012. aastal. Valdkonniti oli kõige suurem tööhõive määra langus 2012. aasta II kvartali ja 2013. aasta II kvartali vahel ehituses (–4,5%), põllumajanduses (–1,5%) ja tootmises (–1,2%). Tööhõive määr on kõige rohkem kasvanud IKT valdkonnas (+2,5%). Kuigi viimased viis aastat on kahjustanud alaliste töökohtade olukorda, on mõju olnud kõige rängem ajutistele töökohtadele (töölepingud on jäetud pikendamata). Täisajaga töökohtade arv väheneb juba neljandat aastat, s.t alates 2008. aasta viimasest kvartalist kokku 8,3 miljoni võrra (–4,6%). Samas on osalise tööajaga töökohtade arv viimastel aastatel stabiilselt kasvanud, s.t alates 2008. aasta viimasest kvartalist 2,5 miljoni võrra (+6,4%).

Tööhõive määrade kasv on olnud liikmesriigiti erinev. Joonisel 4 on näidatud, et erinevused on liikmesriigiti päris suured ning kuni 2012. aasta II kvartalini vähenes tööhõive määr eriti märgatavalt Lätis, Kreekas, Leedus, Iirimaa ja Hispaanias. Alates 2012. aasta II kvartalist on tööhõive määr kasvanud Balti riikides ja Iirimaa. See vähenes aga mitmes muus riigis, eelkõige Küprosel, Hispaanias, Portugalis ja Ungaris. Kokkuvõttes võib öelda, et teatavatel euroala tuumikriikidel (sh Maltal) on läinud suhteliselt hästi, samas kui tööhõive määr langeb endiselt euroala lõunapoolses osas, näiteks Itaalias ja Hispaanias. See kinnitab asjaolu, et erinevused tööhõives euroala piires suurenevad (vt eespool).

Joonis 4: Tööhõive määrade kasv liikmesriigiti alates 2008. aasta II kvartalist (isikute arv)

Märkus: Ungari ja Horvaatia andmed on 2013. aasta I kvartali kohta. Allikas: Eurostat (riiklik arvepidamine), tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused.

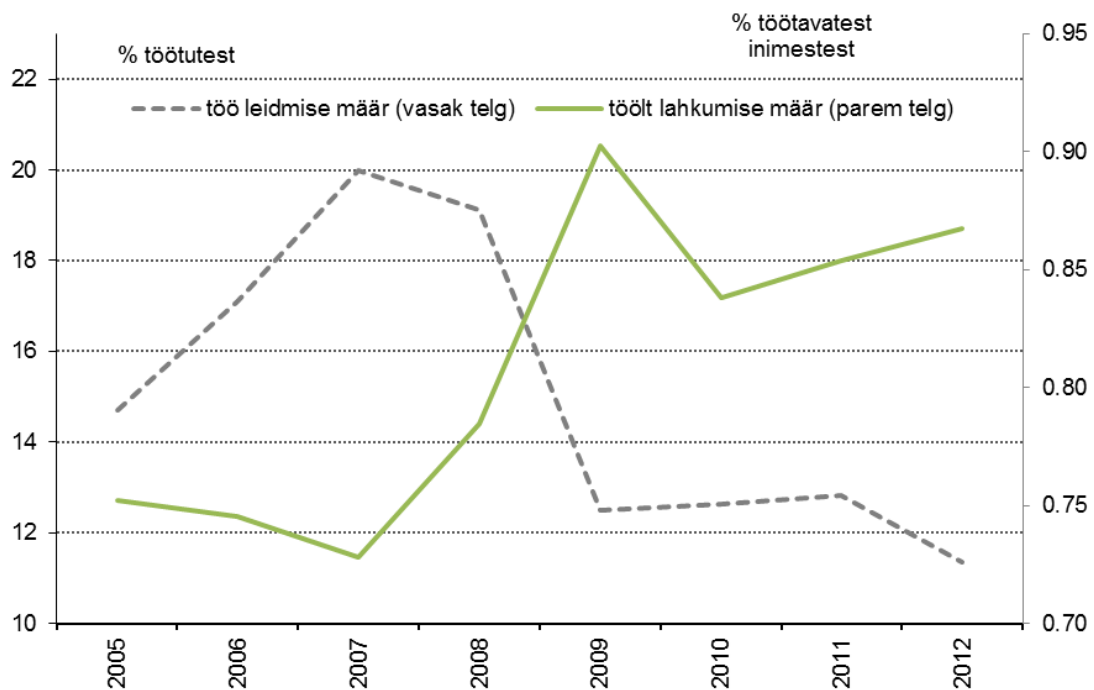
Tööhõiveolukord peaks tulevikus veidi paranema, peamiselt tänu prognoositavale SKP kasvule. Vabade töökohtade määr on praegu 1,5%, mis on alates 2010. aasta lõpust selle näitaja enam-vähem keskmine väärtus.⁴ Keskpikas perioodis võib prognoosida töökohtade arvu kasvu, eelkõige teatavates valdkondades. Näiteks luuakse uusi töökohti tänu tehnoloogia arengule IKT valdkonnas (2015. aastaks prognoositakse 900 000 vaba töökohta IKT spetsialistidele). Rahvastiku vananemise tõttu on tõenäoline, et hoolimata riiklike tervishoiukulude kärpimisest, suureneb keskpikas perioodis vajadus tervishoiutöötajate ja -

⁴ Vabade töökohtade seire vahendi kohaselt suurenes tööhõive hooldustöötajate järel kõige rohkem järgmistes valdkondades: tarkvara arendajad ja analüütikud, haldusassistendid ja sekretär-asjaajajad, kaevandus-, tööstus- ja ehitusjärelvalveinspektorid ning algklasside ja lasteaiaõpetajad.

teenuste järele (2012. aastaks oli EL 27s tervishoiuvaldkonnas töötavate inimeste arv kasvanud juba peaaegu ühe miljonini). Lisaks võib tänu majandustegevuse muutmisele keskkonnasäästlikumaks tekkida rohkem „rohelisti” töökohti. Selliseid töökohti oli 2000. aastal 2,4 miljonit ja 2008. aastal 3,0 miljonit ning 2012. aastal prognoosi kohaselt 3,4 miljonit. Ka muudes kõrgtehnoloogiast sõltuvates valdkondades, näiteks transpordivaldkonnas, on tulevikus vaja palju keskmise ja kõrge kvalifikatsiooniga tööjõudu, et tulla toime lennunduse ja reisijateveo mahtude kasvuga. Olukorda mõjutab ka asjaolu, et eeldatavalt läheb transpordivaldkonnas 2020. aastaks suur osa vanemaalisi töötajaid pensionile.

Tööhõive arenemiskäiku mõjutab peamiselt töö leidmise määra vähenemine. Selle põhjuste uurimine näitab, et tööhõive määr on vähenenud nii töö kaotamise määra suurenemise kui ka töö leidmise määra vähenemise tõttu. Neist kahest tegurist on suhtelises arvestuses suurem mõju viimasel (joonis 5).⁵ 2008. ja 2012. aasta vahelisel ajal langes töö leidmise määr 24 liikmesriigis ning kasvas ainult kolmes (LU, DE, NL). Kõige rohkem vähenes see määr Taanis, Küprosel ja Sloveenias.

Joonis 5: Töö leidmise ja töö kaotamise määr EL 27s, ajavahemiku 2005–2012 aastakeskmise

Allikas: Eurostat (tööjõu-uuring), tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused

Tööturud on endiselt väga killustatud. Ajutistel töökohtadel töötajate arv on alates 2011. aastast kasvanud 0,4 protsendipunkti, mis üldiselt näitab ebakindlat majandusolukorda. See halvendab teatavate rühmade olukorda, kus töötus on kõrge ja/või tööturul osalemise määr

⁵ Töö leidmise määr on uut tööd alustavate inimeste arv võrreldes töötute inimeste arvuga. Töölt lahkumise määr on töölt lahkunud inimeste arv võrreldes töötavate inimeste arvuga.

madal. Noorte tööhõivet iseloomustab asjaolu, et nii ajutiste kui ka alaliste töökohtade määr kogutööhõivest oli 2012. aasta seisuga kõrge (vastavalt ligikaudu 40% ja 30%). Seevastu kogu tööealise elanikkonna puhul oli ajutiste ja alaliste töökohtade osakaal EL 28s palju väiksem, s.o 2012. aasta seisuga vastavalt ligikaudu 14% ja 19%. Osalise tööajaga töötavad peamiselt naised. 2012. aastal oli osalise tööajaga töötavate naiste osakaal 31,9% võrreldes meeste 8,4%ga. Madalmaades, Ühendkuningriigis, Saksamaal, Austrias ja Belgias oli osalise tööajaga töötavate naiste osakaal üle 40%, mis viib oluliselt alla tööhõive määra näitajad, mida mõõdetakse täistööaja ekvivalendina. Praeguses olukorras võib ajutiste ja osalise tööajaga töökohtade arv (kuigi alati ei pruugi see olla vabatahtlik valik) aidata kaasa töökohtade loomisele ning keskpikas ja pikas perspektiivis võivad need olla hüppelauaks alalise ja/või täistööajaga töökoha saamisele (nt noorte jaoks). Tööturu killustatus väljendub ka püsivas soolises palgaerinevuses ja selles, et inimesed saavad harva üle minna kehvamate lepingutingimustega töökohalt paremate lepingutingimustega kohale, mis puudutab eelkõige ajutise lepingu alusel töötavaid noori.

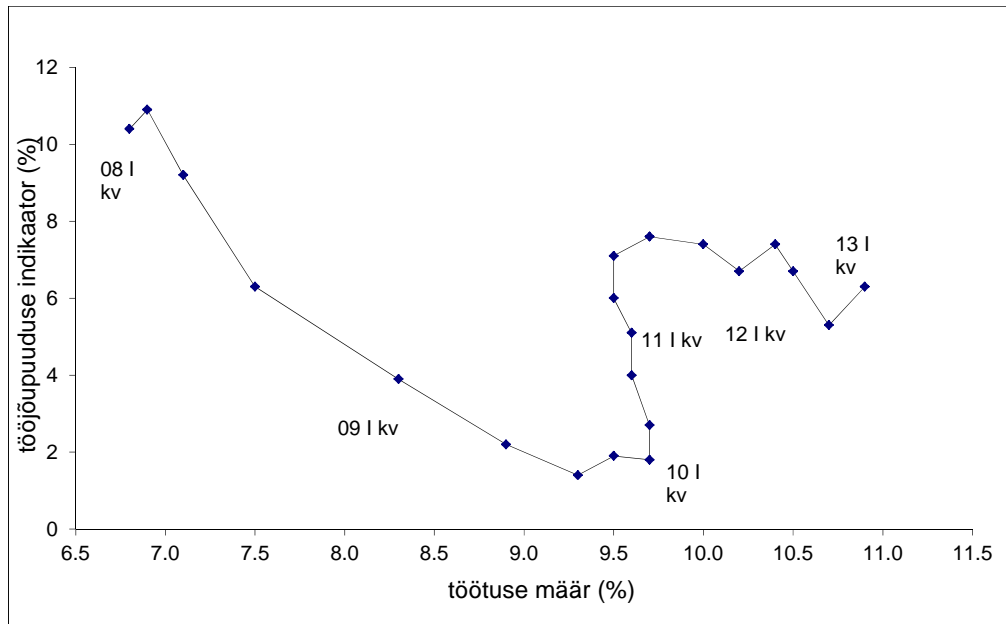
Oskuste ja töökohtade vastavus on mitmes liikmesriigis puudulik. Kuigi vabade töökohtade määr ei ole viimase kolme aasta jooksul eriti muutunud, on töötus kasvanud, mis võib olla märk sellest, et oskused ja vabad töökohad ei ole vastavuses. Beveridge'i kõver (joonis 6) näitab, et struktuurne töötus on alates 2011. aasta keskpaigast kasvanud. See puudutab enamikku liikmesriike, välja arvatud Saksamaad. Sellise üldise negatiivse suundumuse põhjus on asjaolu, et oskused vastavad üha vähem töökohtade vajadustele⁶. Tööleidmisvõimaluste puudumine koos majanduskriisiga tekitab hüstereesiohu, mille vähendamiseks on vaja investeerida inimkapitali ja viia oskused paremini vastavusse töökohtadega.

Joonis 6: Beveridge'i kõver EL 27s 2008. aasta I kvartalist 2013. aasta I kvartalini

---

⁶ „Labour Market Developments in Europe, 2013”, Euroopa Komisjon.

Märkus: LSI (vertikaalne telg) on tööjõupuuduse näitaja, mis on tuletatud ELi äriühingute küsitluse tulemustest (selliste tööstusettevõtete osakaal protsentides, mis on teatanud tööjõupuudusest kui tootmist piiravast tegurist). Allikas: Eurostat

Töötute kasvav arv ja üha suurenev pikaajaliste töötute määr ning nendest teguritest tulenev oskuste ja vabade töökohtade halb vastavus, on aktiivsele tööturupoliitikale ja riiklike tööhõiveteenistustele tõsiseks takistuseks. Kuigi mõnes liikmesriigis on aktiivse tööturupoliitika meetmete ja riiklikele tööhõiveteenistustele eraldatavaid vahendeid suurendatud, on paljud riigid neid vähendanud, et täita eelarve konsolideerimise eesmärgi ja tõhustada riiklike tööhõiveteenistuste tööd. Mõnes liikmesriigis on ka parandatud riiklike tööhõiveteenistuste töömeetodeid.

Majanduskriis ja selle tõsised tagajärjed tööturul on ELis mõjutanud rändevooge kolmel viisil: ränne kolmandatest riikidest ELi on vähenenud (–3,7% ajavahemikul 2010–2011), ränne EList kolmandatesse riikidesse on suurenenud (+14% ajavahemikul 2010–2011, millest 90% Hispaaniast, Ühendkuningriigist, Prantsusmaalt, Irimaalt, Portugalist ja Tšehhi Vabariigist, küll pigem kodumaale naasjad kui nende riikide kodanikud) ja liidusisese rände mudelid on muutunud (ELi sisene liikuvus). ELi sisest töötajate liikuvust tunduvad üha enam mõjutavat rände tõuketegurid, samas kui enne domineerisid tõmbetegurid. Hoolimata suhtelises arvestuses suurenenud liikuvusest ELi lõunapoolsetest liikmesriikidest muudesse ELi liikmesriikidesse (nagu Ühendkuningriiki ja Saksamaale), on absoluutsed näitajad üldiselt madalad võrreldes lõunapoolsete liikmesriikide töötajate suure arvuga (ja töötute määraga) ja palju suuremate rändevoogudega Ida- ja Kesk-Euroopa liikmesriikidest, mis on endiselt kõige suuremad ELi sisese rände päritoluriigid.

Oskuste pakkumine ei vasta muutusele nende nõudluses. Mitmed suundumused, eelkõige üleilmastumine ja (oskustepõhine) tehnoloogia areng, on järk-järgult muutnud tööjõunõudlust. Nõudlus kõrge kvalifikatsiooniga töötajate järele on üldiselt suurenenud, samas kui keskmise ja madala kvalifikatsiooniga töötajate nõudlus on vähenenud (s.t suuremad nõudmised kvalifikatsioonile tööjõunõudluses). Peale selle on toimunud muutused oskuste tähtsuse

järjekorras. Nii IKT valdkonna kui ka nn pehmed oskused on mitmesuguste elukutsete puhul muutunud olulisemateks.

Kuigi aja jooksul on keskmine haridustase ja seega ka oskuste kvaliteet paranenud, ei vasta töötajate oskused enam nõudlusele. Olukorda halvendab veelgi asjaolu, et osalemine elukestvas õppes on mitmes liikmesriigis nii meeste kui ka naiste puhul vähenemas. Oskuste nõudluse ja pakkumise vahelises suhtes toimunud muutuste tõttu on kõrge kvalifikatsiooniga inimestel töö leidmine lihtsam kui keskmise või madala kvalifikatsiooniga inimestel. Tööturgu käsitlevad prognoosid kinnitavad seda suundumust.⁷

Struktuursed puudused oskuste baasis ohustavad Euroopa majanduskasvu potentsiaali ja konkurentsivõimet. Hiljutised andmed⁸ osutavad sellele, et ligikaudu 20%-l tööealisest elanikkonnast on ainult väga madal kvalifikatsioon ja mõnes riigis (Hispaania, Itaalia) on see näitaja isegi veel kõrgem. Ainult vähestes riikides (Soome, Madalmaad, Rootsi) on kõrge kvalifikatsiooniga inimeste osakaal suur ja enamiku liikmesriikide näitajad jäävad kaugemale maha parimate tulemustega riikide näitajatest mujal maailmas (nt Jaapanist või Austraaliast). Andmed kinnitavad, et Euroopas ei investeerita piisavalt hariduse ja oskuste omandamisse, mis kahjustab keskpikas perspektiivis konkurentsivõimet ja takistab suurel osal tööjõust tööd leida. Kümme liikmesriiki (DK, IE, EL, ES, IT, CY, HU, PT, SK, UK) on absoluutarvudes kulutusi haridusele vähendanud ja 20 liikmesriiki on vähendanud haridusse investeeritavat suhtelist osa SKPst.

Palgakujunduses võetakse arvesse tasakaalustamisvajadusi. Enne kriisi puhkemist tekkis ELis ja eelkõige euroalal märkimisväärne maksebilansi tasakaalustamatus. Viimasel ajal on tööjõu ühikukulu areng toetanud maksebilansi tasakaalustamatuse vähendamist (joonis 7). Peale selle muutuvad tegelikud tööjõukulud vastavalt riikide tööturuvõimalustele. On oluline, et palgakujundus oleks jätkuvalt kooskõlas vajadusega vähendada maksebilansi tasakaalustamatust ja töötust. Positiivse maksebilansiga riikides viimasel ajal toimunud palgatõus võib suurendada üldist kogunõudlust, kui palgatõus on püsiv.⁹

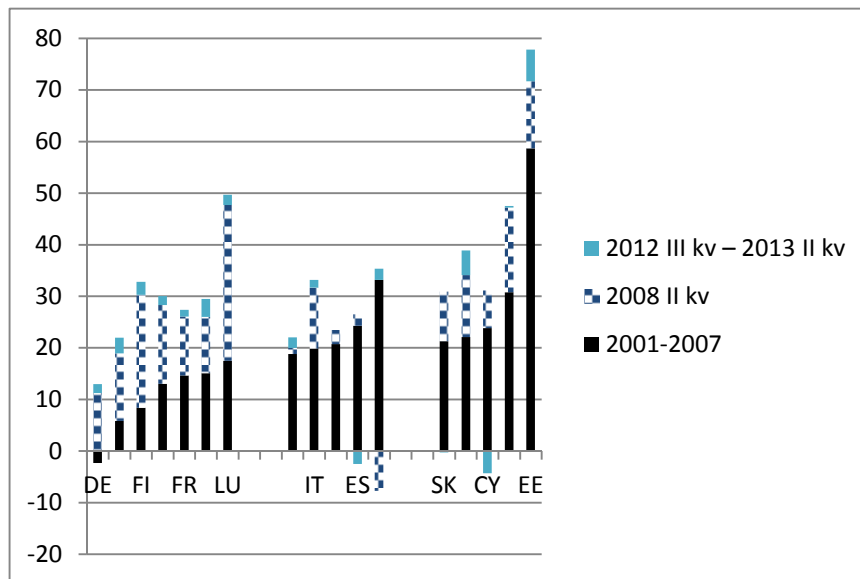
---

⁷ Vt näiteks „Future Skills Supply and Demand in Europe”, Cedefop.

⁸ 2013. aasta oktoobris avaldasid OECD ja Euroopa Komisjon uue täiskasvanute oskusi käsitleva uuringu tulemused (*Survey on Adult Skills, PIAAC*).

⁹ Vt „Is Aggregate Demand Wage-Led or Profit-Led? National and Global Effects”, International Labour Office, Conditions of Work and Employment Series No. 40, Genf, 2012.

Joonis 7: Nominaalse tööjõu ühikukulu muutumine euroalal

Märkus: Kreeka kohta ei ole kvartaliandmed kättesaadavad; Kreekat iseloomustavad andmed on pärit ajavahemikust, mis lõpeb 2012. aastaga. Allikas: Eurostati andmetel põhinevad tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused

Tööjõu ühikukulu vähendamine ja palkade reguleerimine on hinnakujundust ainult väga aeglaselt ja osaliselt mõjutanud. Osaliselt saab sellist mõju mittetäielikku ülekandumist seletada sellega, et eelarve konsolideerimiseks tõsteti samal ajal kaudseid makse ja reguleeritud hindu¹⁰ Tööjõu ühikukulude vähenemine ja hindade muutumatus on viinud töötulu osakaalu vähenemiseni mitmes riigis, eelkõige Hispaanias, Portugalis ja Kreekas. Sellisest arengust tulenev kasumimarginaalide tõus ei ole toonud kaasa investeringute kasvu.

Mitmes liikmesriigis on maksukoormus endiselt suur. Suur ja mõnel juhul suurenev maksukoormus on endiselt probleem paljudes liikmesriikides, eelkõige madala ja teise sissetuleku teenijate jaoks. Madala sissetulekuga (67% keskmisest palgast) inimese jaoks maksukoormus enamikus liikmesriikides ajavahemikul 2008–2010 vähenes, kuid kasvas järgneval kahel aastal peaaegu kõikides liikmesriikides (välja arvatud Ühendkuningriigis, Madalmaades, Portugalis, Sloveenias ja Soomes). 2012. aastal erines maksukoormus alates 20%st või vähemast koormusest Maltal ja Iirimaal kuni üle 45%se maksukoormuseni Belgias, Saksamaal, Prantsusmaal ja Ungaris. Ajavahemikul 2012–2013 tõsteti 11 liikmesriigis üksikisiku tulumaksu eelkõige suurema sissetulekuga inimestel.¹¹

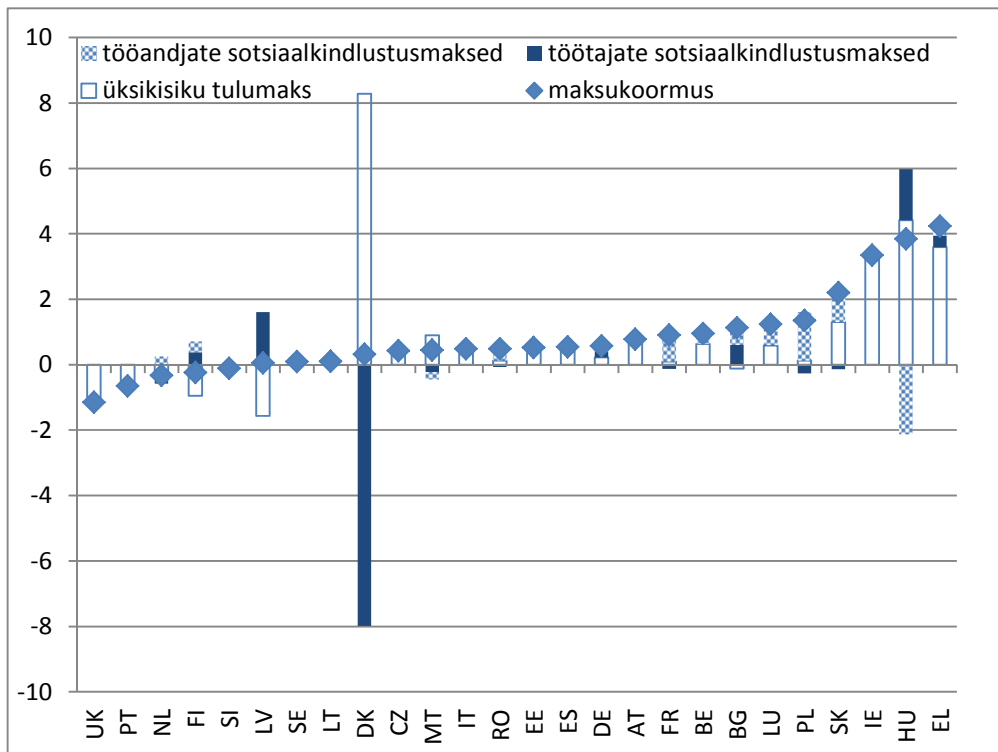
Muutusi kogumaksukoormuses on peamiselt mõjutanud üksikisiku tulumaks, mis on tõusnud 19 liikmesriigis 26st (joonis 8, NB! vallalised, lasteta). Üksikisiku tulumaks on suurenenud eriti märkimisväärselt Iirimaal, Ungaris ja Kreekas. Võttes arvesse nii üksikisiku tulumaksu kui ka töötajate sotsiaalkindlustusmaksuid, on töötajate maksukoormus kasvanud 18

¹⁰ Vt „Quarterly Report on the Euro Area”, European Commission, Volume 12, No. 3, 2013.

¹¹ Allikas: „Recent Reforms of Tax Systems in the EU: Good and Bad News.” *Taxation paper*, 39. Garnier et al. (2103), European Commission

liikmesriigis. Vastav koormus tööandjatel on **kasvanud vaid 11 liikmesriigis**. Tööandjate sotsiaalkindlustusmaksed on enamikus liikmesriikides jäänud üldiselt samale tasemele, välja arvatud mõned erandid (eelkõige Prantsusmaal, Slovakkias, Poolas ja Ungaris).

Joonis 8: Kogumaksukoormuse muutumine ajavahemikul 2010–2012 komponentide kaupa (67% keskmisest palgast, vallalised, lasteta)

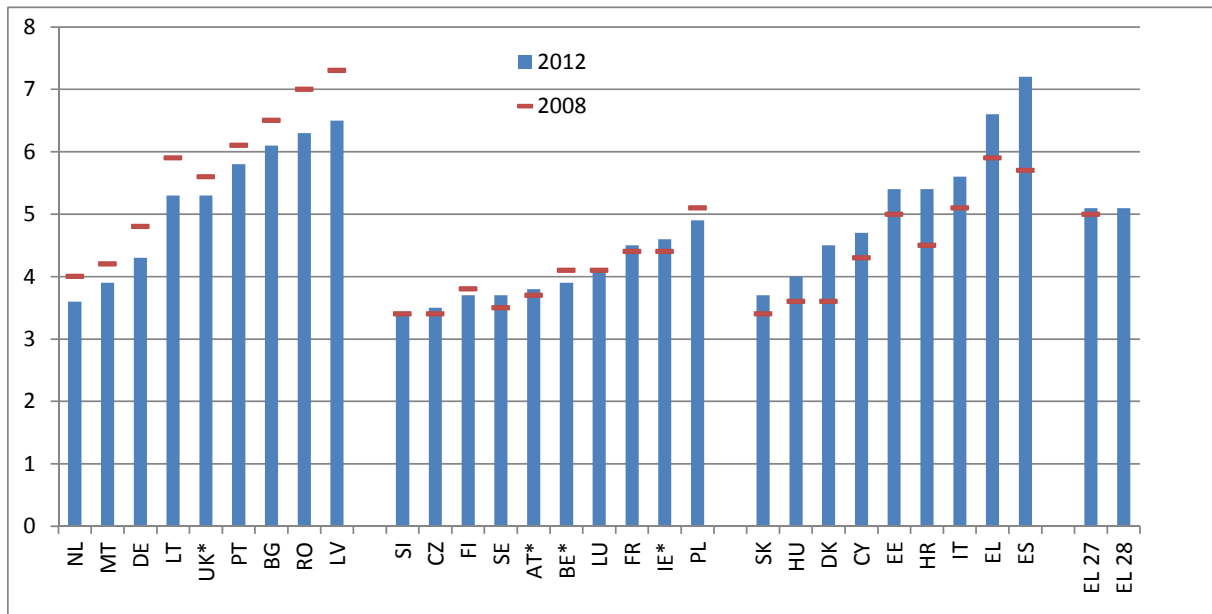
Märkus: Küprose ja Horvaatia kohta andmed puuduvad. Allikas: OECD.

Mõnes liikmesriigis on probleemiks deklareerimata töö Varimajandusel ja deklareerimata töö on negatiivne mõju makromajanduslikele eesmärkidele, aga ka töö kvaliteedile, tootlikkusele ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Makromajanduse seisukohast vähendavad need maksutulu (tulumaks ja käibemaks) ja kahjustavad sotsiaalkindlustussüsteemi rahastamist. Mikromajanduse seisukohast moonutavad deklareerimata töö ja muud ebatüüpilised töövormid, nagu näilised füüsilisest isikust ettevõtjad, ausat konkurentsi ja sillutavad teed sotsiaalsele dumpingule, takistades täielikku sotsiaalkaitset pakkuvate seaduslike töökohtade loomist. See kahjustab ka tootlikkust, sest mitteametlik ettevõtte väldib enamasti ametlike teenuste ja investeeringute kasutamist (nt krediidi võtmist) ning eelistab jääda väiksemahuliseks. Kuigi varimajanduse ja deklareerimata töö täielik ulatus ei ole usaldusväärsete andmete puudumise tõttu täielikult teada, näitavad üldised andmed, et see on mõnes liikmesriigis probleemiks.¹²

¹² Vt „Tackling Undeclared Work in 27 European Union Member States and Norway: Approaches and Measures Since 2008”, Eurofound, Dublin, 2013; „Informal Workers Across Europe”, Hazans, M., 2011, Research Paper 5912, World Bank, Washington DC.

Kriis on põhjalikult muutnud ebavõrdsuse arengut ja mõjutanud elanikkonna rühmi erinevalt. Kuigi ülemise ja alumise sissetulekukvintiili suhte kordaja¹³ on ajavahemikul 2008–2012 jäänud EL 27s üldiselt samale tasemele, on liikmesriikidevaheline ebavõrdsus ulatuslik ja kasvav (joonis 9). Ebavõrdsus on suurenenud enamikus lõunapoolsetes liikmesriikides (Hispaania, Kreeka, Itaalia, Küpros), aga ka Horvaatias, Eestis, Taanis, Ungaris, Slovakkias ja veidi ka Irimaal Olenemata olukorra paranemisest, on ebavõrdsus probleemiks ka Bulgaarias, Lätis, Portugalis ja Rumeenias.

Joonis 9: Sissetulekute jaotuse ebavõrdsus, (kvintiilide suhte kordaja), 2008–2012

Allikas: Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC). * Andmed Austria, Belgia, Iirimaa ja Ühendkuningriigi puhul kajastavad 2012. aasta asemel 2011. aastat, EL 27 ja EL 28 puhul hinnangulised aasta 2012 andmed, Itaalia puhul esialgsed andmed.

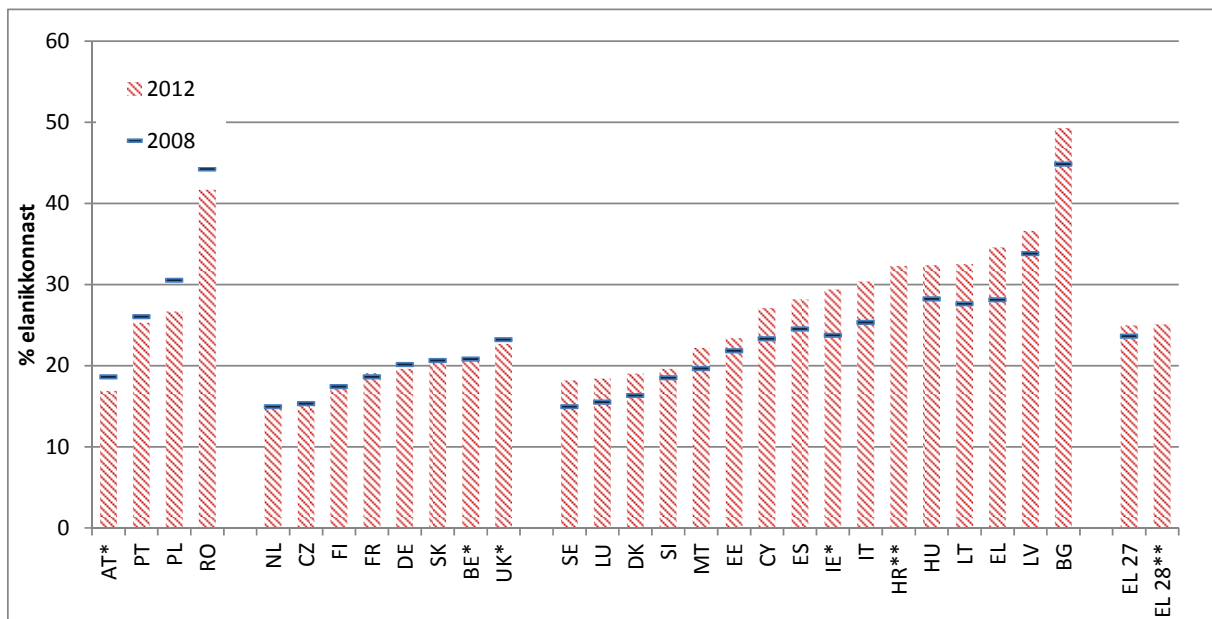
Vaesusriski ja sotsiaalse tõrjutuse määr tõusis oluliselt ning liikmesriikidevahelised erinevused kasvasid. Areng peaks tegema tugeva suunamuutuse, et saavutada Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärk tuua vaesusriskist või sotsiaalsest tõrjutusest välja vähemalt 20 miljonit inimest. Alates kriisi algusest 2008. aastal kuni 2012. aastani¹⁴ suurenes vaesusriskis või sotsiaalses tõrjutuses elavate inimeste arv murettekitava 8,7 miljoni inimese võrra (välja arvatud Horvaatia), s.o 25,1% EL 28 rahvaarvust 2012. aasta seisuga (joonis 10). Vaesusriskis või sotsiaalses tõrjutuses elava elanikkonna osakaal tõusis eelkõige

¹³ Ülemise ja alumise sissetulekukvintiili suhte kordaja näitab sissetulekute jaotuse ebavõrdsust. Selle arvutamiseks jagatakse kõrgeimasse kvintiili (kõige suuremat sissetulekut saav viiendik elanikkonnast) kuuluvate isikute sissetulek madalaimasse kvintiili (kõige väiksemat sissetulekut saav viiendik elanikkonnast) kuuluvate isikute omaga. Kõik sissetulekud on arvatud kui ekvivalentne kasutada olev tulu.

¹⁴ Värskeimad EU-SILC näitajad hõlmavad Eurostati hinnangulisi näitajad EL 28 ja EL 27 kohta 2012. aasta seisuga (näitajad puuduvad Austria, Belgia, Iirimaa ja Ühendkuningriigi kohta). SILC 2012. aasta võrdlusandmed pärinevad majandusaastast 2011.

nendes liikmesriikides, mida majanduskriis mõjutas kõige rängemalt. Samas on mõni liikmesriik teatanud suhtelise vaesustaseme alanemisest.

Joonis 10: Vaesusriski või sotsiaalse tõrjutuse määra muutumine 2008–2012

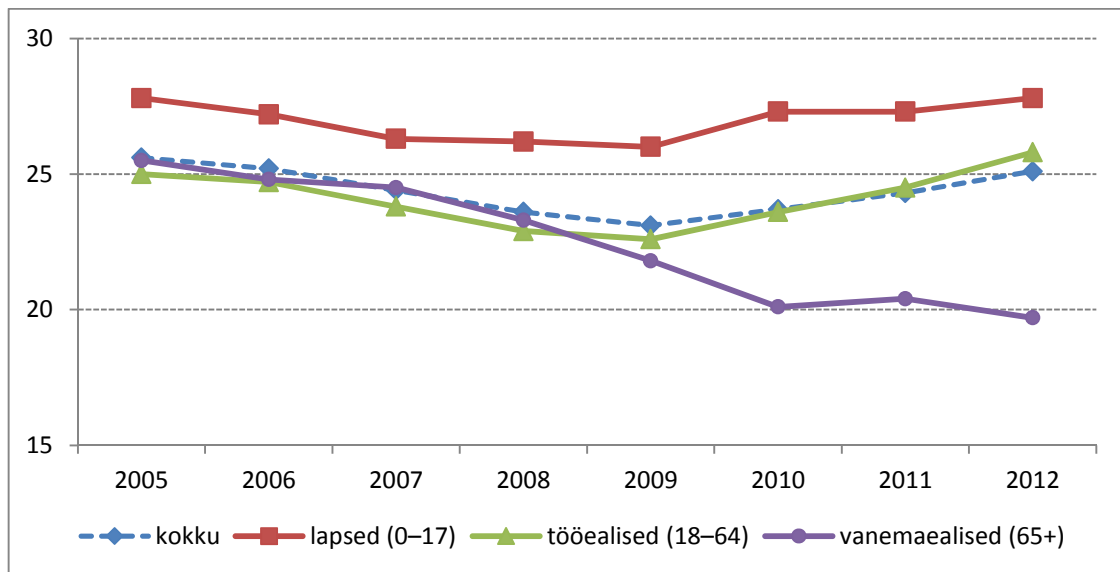

Allikas: Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC).

Vaesusriski või sotsiaalse tõrjutuse määrade kaupa aastal 2012. EL 27 ja EL 28 puhul hinnangulised andmed 2012. aasta kohta, esialgsed andmed Itaalia kohta, *Austria, Belgia, Iirimaa ja Ühendkuningriigi puhul 2012. aasta asemel 2011. aasta andmed, ** Horvaatia ja EL 28 puhul 2008. aasta kohta andmed puuduvad.

Vanuserühmade vahel on olulised erinevused. Kõige enam on kriis mõjutanud tööealist elanikkonda. Vaesus ja sotsiaalne tõrjutus on kahes kolmandikus liikmesriikidest 18–64aastaste seas viimastel aastatel oluliselt suurenenud, peamiselt seetõttu, et on suurenenud töötute või madala tööhõivega leibkondade arv ja palgavaesus. Aastal 2012 elas ligikaudu 50 miljonit tööealist elanikku sissetulekust, mis oli alla 60% riigi keskmisest ekvivalentsissetulekust EL 28s, 33,1 miljonit kannatasid suure materiaalse puuduse all ja 30,4 miljonit 18–59aastast elasid töötus leibkonnas.

Joonis 11: Vaesusriski või sotsiaalse tõrjutuse määra muutumine EL 28s alates 2005. aastast, kokku, lapsed, tööealine elanikkond ja vanemaealised

Allikas: Eurostat / sissetulekut ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika (EU-SILC). EL 27 keskmine ajavahemiku 2005–2009 kohta, EL 28 keskmine ajavahemiku 2010–2012 kohta, 2012. aasta kohta hinnangulised andmed

Mõju vanemaealistele (+65) on olnud suhteliselt tagasihoidlik, sest nende vaesusrisk või sotsiaalne tõrjutus on enamikus liikmesriikides vähenenud, kusjuures naised ohustab vanemaealisena vaesus rohkem kui mehed. Olukorra suhteline paranemine on toimunud seetõttu, et pensionid on jäänud suures osas muutumatuks, samas kui tööelise elanikkonna sissetulek on jäänud samale tasemele või vähenenud.

Laste vaesusrisk või sotsiaalne tõrjutus on alates 2008. aastast võrreldes 2008. aastaga suurenenud koos nende (enamasti tööeliste) vanemate olukorra halvenemisega üle 20 liikmesriigis. Üksikvanemaga leibkondade vaesusrisk ja sotsiaalse tõrjutuse määr (2012. aastal 47,8% EL 28s) on aga üle kahe korra suurem kui kahe täiskasvanuga leibkondades (24,4%). Üksikvanemaga leibkondades on vaesusrisk oluliselt kõrgem kõikides liikmesriikides, olles Sloveenias, Soomes ja Taanis 35% ja Bulgaarias 78%. Samuti on kolme või enama lapsega perekonnad suuremas vaesus- või sotsiaalse tõrjutuse riskis (EL 28s 30,9%) kui elanikkond tervikuna. Kriisi ajal on tööturu tingimuste halvenemine mõjutanud kõige otsesemalt tööelisi mehi. Samas on naiste puhul (jätkuvalt) vaesus- või sotsiaalse tõrjutuse risk ikkagi suurem kui meeste puhul tingituna hooldamisega seotud passiivsetest perioodidest ja osalise tööajaga tööst. Vaesusrisk ja sotsiaalse tõrjutuse määr oli 2012. aastal palju suurem (48,8%) kolmandast riigist pärit 18–64aastaste hulgas kui riigi kodanike hulgas (24,9%). See erinevus suurenes 21,7 protsendipunktilt 2010. aastal 23,9 protsendipunkti 2012. aastal.

Alates 2011. aastast on keskmine leibkonna kasutada olev reaalpalk ELis ja euroalal vähenenud. Langus oli eriti suur (kahe aasta jooksul üle 5 protsendipunkti) Kreekas, Hispaanias, Itaalias, Küprosel, Portugalis ja Rumeenias ning tagasihoidlikum Belgias, Tšehhi Vabariigis, Taanis, Ungaris, Madalmaades, Sloveenias ja Slovakkias. Muudes riikides jäid leibkondade sissetulekud samale tasemele või vähenesid veidi.

Sotsiaalkaitsekulutuste tasakaalustav mõju leibkondade sissetulekutele on pärast 2010. aastat nõrgenenud. 2008.–2009. aasta majanduslanguse ajal oli enamikus liikmesriikides

sotsiaalkaitsekulutustel oluline roll leibkondade sissetulekute taseme hoidmisel.¹⁵ Kaasa aitavad ka stimuleerivad fiskaalmeetmed, mille eesmärk oli hoida kogunõudlust ja piirata ülemäärast töökohtade kaotust kooskõlas 2008. aasta novembris vastu võetud Euroopa majanduse elavdamise kavaga. Lisaks mõjutasid 2009. aastal ja 2010. aasta esimeses pooles (joonis 12) leibkonna kasutada olevat kogutulu positiivselt sotsiaalhüvitiste netosumma ja vähendatud maksud. Alates 2010. aasta keskpaigast sotsiaalhüvitiste mõju leibkonna kasutada olevale kogutulule vähenes. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et kasvas selliste pikaajaliste töötute arv, kellel ei olnud enam õigust saada hüvitisi, ning mõnes liikmesriigis toimus kriisi vastu võitlemise meetmete järk-järguline lõpetamine pärast majandusperspektiivide mõningast paranemist. Mõnes liikmesriigis vähenes sotsiaalkaitsekulutuste osakaal tänu majandusolukorra ja -perspektiivide paranemisele.¹⁶

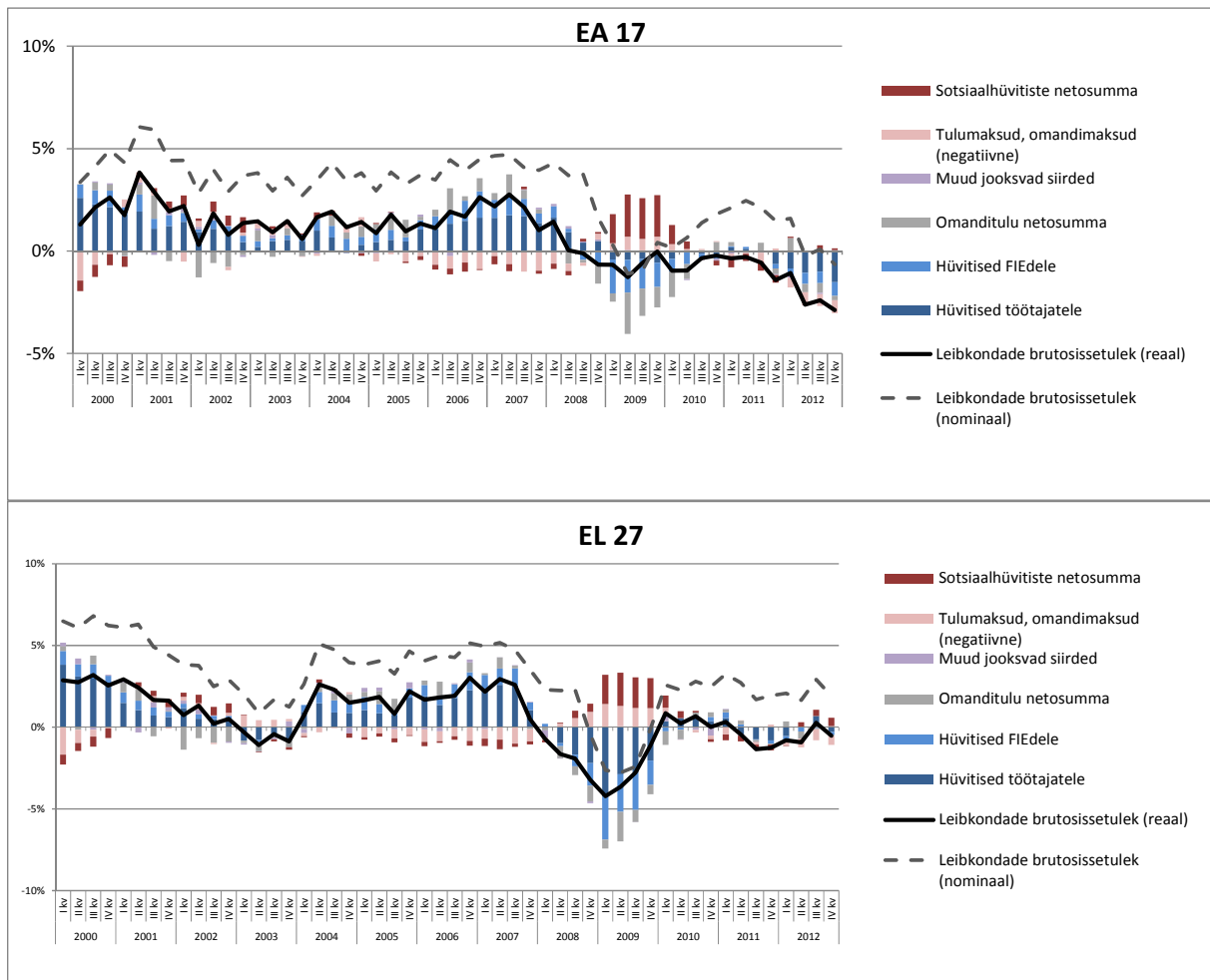
---

¹⁵ Vt „Employment and social developments in Europe 2012”, European Commission

¹⁶ *Sealsamas.*

Joonis 12: Leibkonna kasutada oleva kogutulu kasvu mõjutavad tegurid (EA 17 ja EL 27)

Allikas: Eurostat (sektoripõhine arvepidamine)

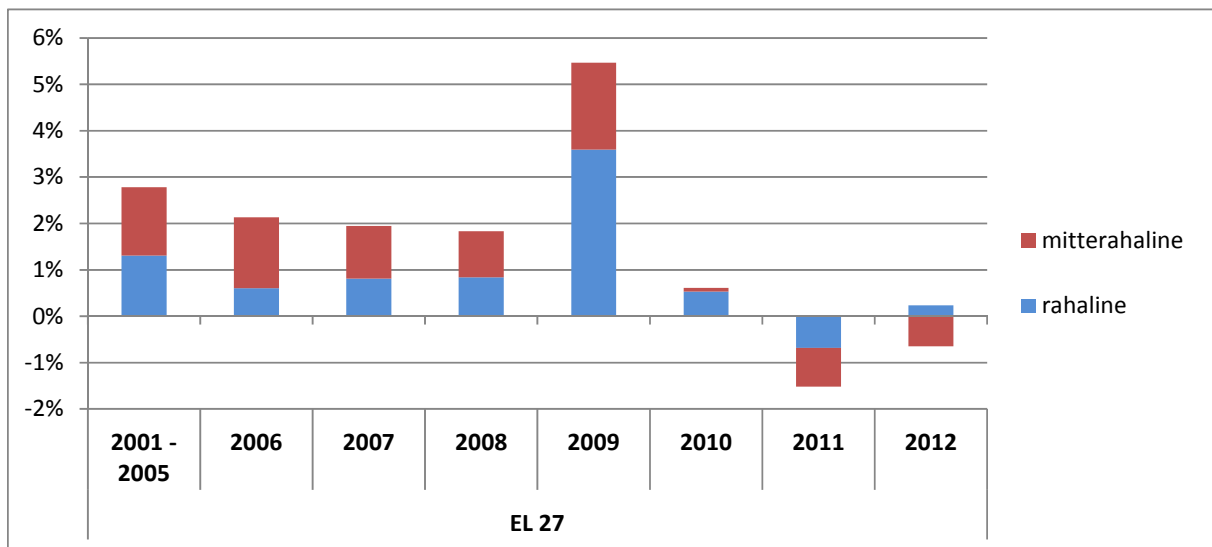
Eelarve konsolideerimise meetmete jaotamisest tulenev mõju erines riigiti märkimisväärselt. Euromodi uuringu¹⁷ kohaselt mõjutasid eelarve konsolideerimise meetmed olenevalt nende vormist kõrge ja madala sissetulekuga leibkondi erinevalt. Mõnes riigis suurendas regressiivne mõju langust eelkõige madala sissetulekuga leibkondade elukvaliteedis. Teatavates liikmesriikides suudeti tänu hoolikale eelarve konsolideerimise meetmete jaotumise kavandamisele hoida ära ebaproportsionaalne mõju madala sissetulekuga leibkondadele. Sellised jaotumise mõjust tulenevad erinevused ei sõltunud kohanduste üldise ulatuse erinevustest.

Üldiselt on pärast 2009. aasta tippetke sotsiaalkaitsekulutuste kasv olnud alates 2011. aastast negatiivne (joonis 13). Kriisi alguses (kuni 2009. aastani) põhjustasid

¹⁷ Vt „The Distributional Effects of Fiscal Consolidation in Nine Countries”, EUROMOD Working Paper 2/13, Avram, Figari, Leventi, Levy, Navicke, Matsaganis, Militaru, Paulus, Rastringina, Sutherland. Uuringust avaldatakse varsti uus versioon. Uuring hõlmas üheksat riiki, kus leibkondadele mõeldud sissetulekupõhiste meetmete (nt maksu- ja hüvitissüsteemi muutmine ja palkade alandamine 2007. aasta ja 2012. aasta keskpaiga vahelisel ajal) mõju, võttes arvesse kasutada oleva tulu võrdlust kriisieelse ajaga, kõikus 1,6%st Itaalias ja 1,9%st Ühendkuningriigis kuni 9,1%ni Lätis ja 11,6%ni Kreekas.

sotsiaalkaitsekulutuste suurenemist peamiselt töötushüvitised, kuid vähemal määral ka pensionite ja tervishoiuga seotud kulutused. Sotsiaalkaitsekulutuste kasv aeglustus 2010. aastal, mis tulenes sellest, et stimuleerivate fiskaalmeetmete kehtivus hakkas lõppema ja riikides, kus ilmnes majanduse elavnemise märke, hakkas järk-järgult lõppema automaatne tasakaalustusmehhanism. Alates 2011. aastast (joonis 13) sotsiaalkaitsekulutused vähenesid vaatamata majandus- ja sotsiaalingimuste edasisele halvenemisele¹⁸.

Joonis 13: Riigi tegelike sotsiaalkaitsekulutuste kasvu mõjutavad rahalised ja mitterahalised hüvitised ELis (2001–2012)

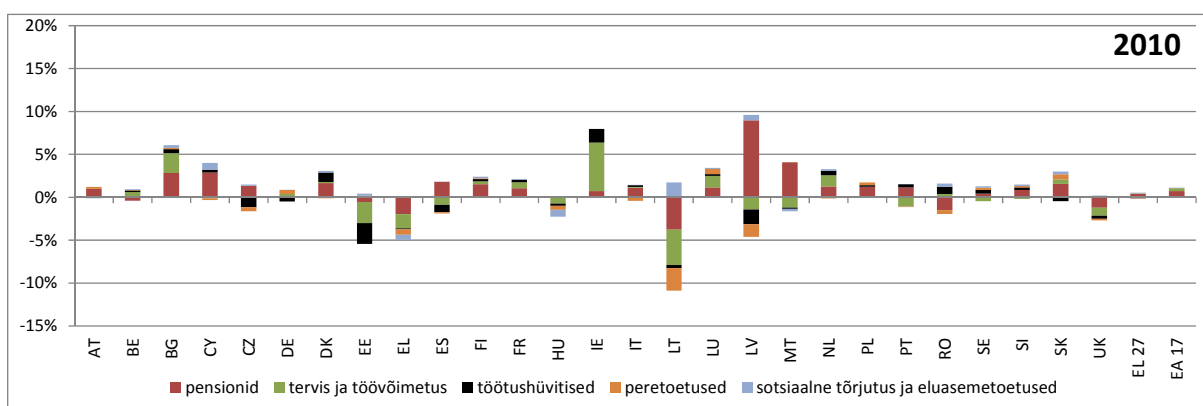
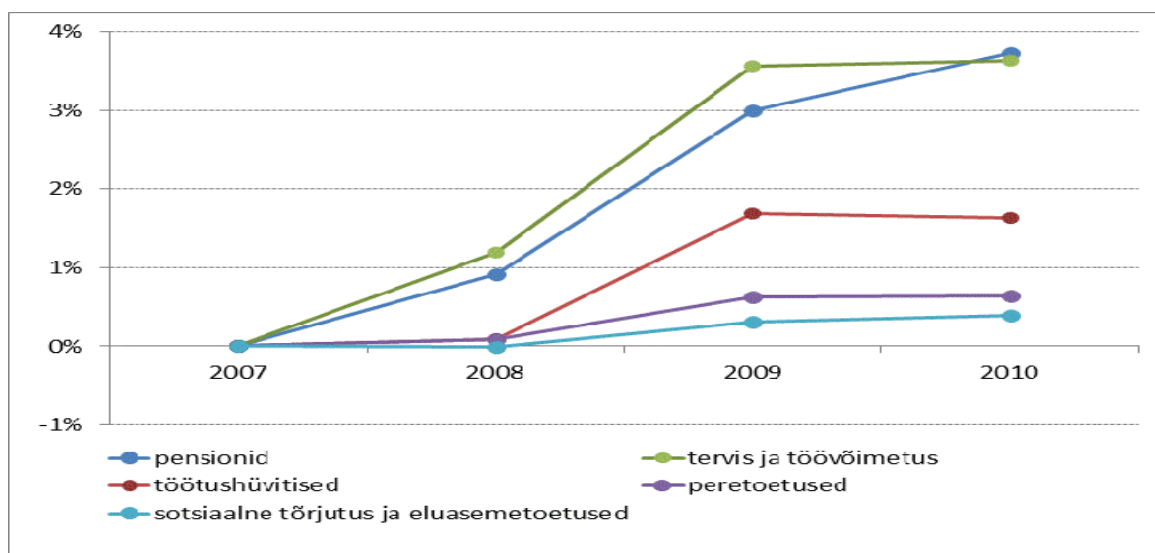
Allikas: Riiklik arvepidamine, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused

Kriis on mõjutanud ka sotsiaalkaitsekulutuste struktuuri. Mõnes riigis on sotsiaalkaitsekulutused 2009. ja 2010. aastal märgatavalt suurenenud¹⁹ valdkondades (nt pensionid ja töövõimetustoetused), kus kulutused olid juba enne suured ja mida seostatakse suhteliselt nõrkade sotsiaalsete või tööhõivetulemustega (joonis 14). Samal ajal sotsiaalkaitsekulutused mõnes riigis ei suurenenud või isegi vähenesid valdkondades, nagu tervishoid, sotsiaalne tõrjutus, eluaseme- või peretoetused.

Joonis 14: Sotsiaalkaitse kogukulutusi mõjutavad kogumaksed EL 27s toetuste kaupa (2007–2010) ja sotsiaalkaitse tegelike kogukulude kasv Euroopas riikide kaupa (2010)

¹⁸ Vt kvartaliülevaade ELi tööhõive ja sotsiaalse olukorra kohta, märts 2013. Analüüs näitab, et 2011. aastast alates täheldatud sotsiaalkaitsekulutuste vähendamine oli ulatuslikum kui viimase kolme kümnendi sarnaste majanduslangusperioodide ajal.

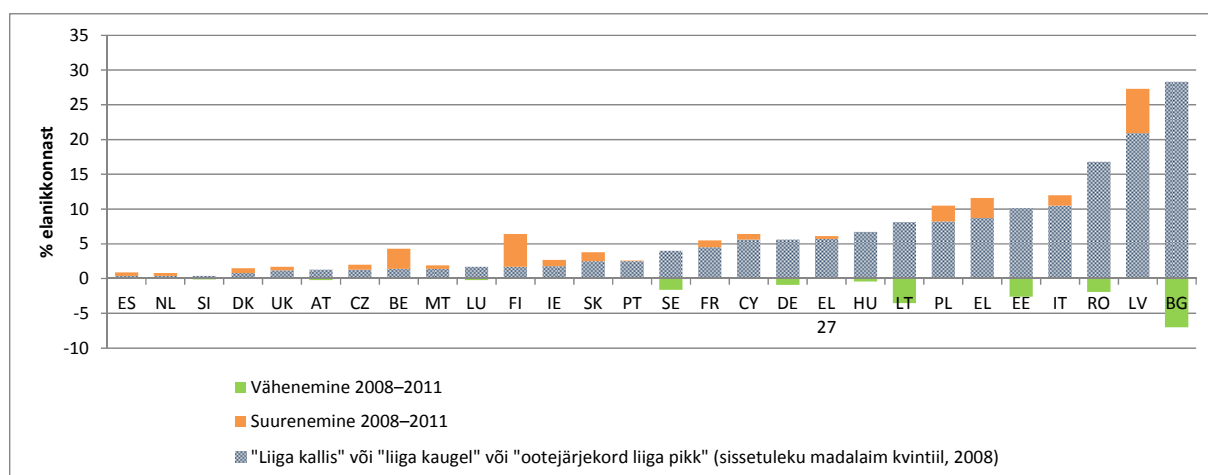
¹⁹ 2011. aasta andmed on varsti kättesaadavad.

Märkus: sotsiaalkaitse kogukulude kasvu mõjutavad maksed toetuste kaupa. Allikas: ESSPROS

Mõnes liikmesriigis võivad tervishoiuteenused olla muutunud ebasoodsas olukorras inimeste jaoks raskemini kättesaadavamateks. Kriisi põhjustatud langus sissetulekutes koos riigi tervishoiukulutuste vähendamisega võib muuta tervishoiuteenused raskemini kättesaadavaks, eelkõige madala sissetulekuga ja ebasoodsas olukorras olevate inimese jaoks. Joonisel 15 on näidatud nende inimeste osakaal sissetuleku madalaimas kvintilis, kes on teatanud, et neil on jäänud arstiabi saamata, sest ravi oli liiga kallis, ooteaeg liiga pikk või osutati ravi liiga kaugel. Kuigi EL 27 jaoks tervikuna suurenes kõnealuste inimeste osakaal 2008–2011 ainult tagasihoidlikult, teatati samas, et riikides, nagu Läti, Kreeka, Itaalia ja Poola, on kõrgema kvintili juurdepääs teenustele halvenenud, teistes riikides, nagu Küpros, Belgia, Soome, Prantsusmaa ja Slovakkia on madalama kvintili juurdepääs teenustele oluliselt paranenud.

Joonis 15: Rahuldamata tervishoiuvajadused, sissetuleku madalaim kvintiil, 2008–2011

Allikas: Eurostat / EU-SILC 2011

2. TÖÖHÕIVESUUNISTE RAKENDAMINE: TÖÖHÕIVE- JA SOTSIAALPOLIITIKA REFORMID

Käesolevas punktis²⁰ esitatakse kokkuvõtte viimase 12 kuu jooksul liikmesriikides elluviidud reformidest ja võetud meetmetest. Tööhõivesuunistes²¹ esitatakse liikmesriikidele kindlad poliitikajuhised selle kohta, kuidas lahendada tööhõive- ja sotsiaalprobleeme valitsevate suundumuste tingimustes ja eesmärgiga saavutada Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärgid (vastavalt punktis 1 esitatule). 2013. aasta majanduskasvu analüüsis esitatakse liikmesriikidele prioriteedid ja poliitikajuhised 2013. aasta Euroopa poolaasta raames riiklike reformiprogrammide esitamiseks. Riiklikud reformiprogrammid vaadati nõuetekohaselt läbi ja nõukogu esitas komisjoni ettepaneku alusel riigipõhised soovitused. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee vaatavad tööhõive olukorra jälgimise vahendi ja sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendi abil läbi liikmesriikide saavutused ja tulemused probleemide lahendamisel. Pärast seda elluviidud poliitikareforme hinnatakse 2014. aasta Euroopa poolaasta raames.

Euroopa Sotsiaalfondist toetatakse Euroopa 2020. aasta eesmärkide saavutamiseks võetavaid meetmeid, mille sihiks on võidelda töötuse vastu ja mis keskenduva peamiselt noortele. Selliste meetmete abil pakutakse väljaõppe- või tööpraktikavõimalusi ümberõppeks või oskuste täiendamiseks, edendatakse hariduse omandamist, toetatakse sotsiaalse kaasatuse parandamist ja haldussuutlikkuse tõstmist. Programmiperioodil 2014–2020 viiakse Euroopa Sotsiaalfond ja muud ELi struktuuri- ja investeerimisfondid väga täpselt vastavusse Euroopa 2020. aasta strateegia poliitikaprioriteetide edendamiseks ning keskendutakse fondide tulemuslikkusele, mis tugevdab nende rolli strateegia finantssammastena.

Kõikides järgmistes punktides kirjeldatud valdkondades on reforme ellu viidud või neid valmistatakse parajasti ette. Edu on aga poliitikavaldkonniti ja liikmesriigiti erinev. Vaja on teha veel tööd, hoolimata sellest, et paljudel juhtudel ei ole tulemused veel täielikult nähtavad, kuna see võtab tavaliselt palju aega. Samuti ei saa reformi väärtust tavaliselt hinnata eraldi, kuna samal ajal võidakse ellu viia mitut reformi. Liikmesriigid peaksid seepärast võtma poliitikastrateegiate ja reformide kujundamisel arvesse nende vastastikust mõju.

2.1 Tööhõivesuunis nr 7: tööturul osalemise suurendamine

Liikmesriigid on jätkanud aktiivse tööturupoliitika meetmete parandamist Mitu liikmesriiki (Küpros, Iirimaa, Horvaatia, Poola, Rootsi) suurendasid aastal 2013 aktiivse tööturupoliitika meetmetele eraldatavat rahalist toetust, samas kui oli liikmesriike, kus seda vähendati (Madalmaades ja Sloveenias), ning püüti selle asemel parandada meetmete tõhusust. Mõned liikmesriigid (Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Leedu) võtsid meetmeid oskuste ja töökohtade vastavusseviimiseks ja parandasid töötute profileerimist (Prantsusmaa). Prantsusmaa koostas riikliku kava riigi tööhõiveteenistuste pakutavate esmatähtsate koolituste korraldamiseks. Kõnealuse kava alusel saavad 30 000 töötajat koolituse prioriteetseteks määratud valdkondades, kus on palju töökohti. Ühendkuningriik pakub täpsemate töötusimisteenuste abil lisatuge töötutele, kellele on väga raske töökohta leida. Samas aga muudeti rangemaks tingimusi töötusimistoetuste pikendamiseks. Itaalias pakutakse töötusimistoetuste saaja tööle võtnud tööandjatele, hüvitist 50% ulatuses toetusest, mille

²⁰ Käesolevas punktis esitatakse ajakohastatud ülevaade olukorrast, mis on esitatud eelmises ühises tööhõivearuandes. Piiratud mahu tõttu ei ole kõnealune ülevaade täielik ja selle eesmärk ei ole kirjeldada kõiki reforme ja poliitikameetmeid.

²¹ Nõukogu otsus, 21. oktoober 2012, 2010/707/EL liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta.

töötotsija oleks saanud endiselt töötuks jäädes. Lisaks loodi andmebaas, kuhu kogutakse teave kogu riigis pakutavate töötusimisteenuste kohta. Belgias kavandatava riigireformi kohaselt jätkatakse mitmesuguste tööturul osalemise stimuleerimise ja töötute järelmeetmetega seotud pädevuste muutmist piirkonnapõhisteks. Rumeenia muutis töötuskindlustust käsitlevat õigusakti ja lisas muu hulgas uue töötute kategooria (pikaajalised töötud), kes hakkavad kasu saama aktiivse tööturupoliitika meetmetest, nagu mobiilsuse toetamine ja formaalse või mitteformaalse õppimise käigus omandatud oskuste tasuta hindamine. Ungaris, Horvaatias, Lätis ja Sloveenias püütakse töötuid tuua tööturule avalikus sektoris töökohtade pakkumise kaudu ning pakkudes sissetulekutoetust töötutele, kes ei vasta töötushüvitiste saamise tingimustele.

Mitu liikmesriiki (CY, CZ, DE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IE, NL, PL, PT, SI) võtsid meetmeid, mille eesmärk oli parandada riiklike tööhõiveteenistuste tööd, muuta neid tõhusamaks, koolitada ja/või värvata töötotsijate nõustajaid.

Mõned riiklikud tööhõiveteenistused on spetsialiseerunud täpsemate töötusimisteenuste pakkumisele (Sloveenia), ühise vastutuse edendamisele (Madalmaad) ja muude sidusrühmadega (Poola) ning tööandjate ja kohalike ametiasutustega (Ungari, Portugal) tehtava koostöö tugevdamisele. Saksamaal on eesmärgiks pöörata rohkem tähelepanu töötutele, kellele on väga raske töökohta leida, ning määrata nendega tegelema riiklike tööhõiveteenistuste töötajaid, kes vastutavad lühiajaliste töötute eest. Prantsusmaal klassifitseeritakse töötotsijad kolme kategooriasse raskuste põhjal, mis neil on tööturule sisenemisel, ning pakutakse igale kategooriale sobivaid järelmeetmeid. Irimaal on kavas parandada riiklike tööhõiveteenistuste tööd algatuse Jobpath abil ning kaasata kolmanda sektori eraettevõtjaid, kahekordistada 2014. aastal töötutega tegelevate töötajate arvu ja ühendada tööhõiveteenused hoolekandeesutuste teenustega. Hispaanias ja Portugalis on õnnestunud teataval määral suurendada erasektori töövahendustevõtete osalemist töövahendamisteenuste arendamises. 2013. aasta Euroopa poolaasta raames esitati riigipõhised soovitusel, milles käsitletakse aktiivse tööturupoliitika meetmeid ja/või riiklike tööhõiveteenistusi, kokku 16 liikmesriigile (BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IT, LT, LU, LV, RO, SE, SI, SK). Muu hulgas soovitati parandada aktiivse tööturupoliitika meetmete kvaliteeti, ulatust ja tõhusust, parandada riiklike tööhõiveteenistuste tööd, tagada, et tööturule toomise meetmed oleksid paremini eesmärgistatud või kohandatud ja muuta teenused individuaalsemateks.

Erimeetmete abil püüti tuua tööturg töötutele lähemale, eelkõige lähemale ebasoodsas olukorras olevatele inimestele, nagu puudega inimesed, pikaajalised töötud ja sisserrändaja taustaga töötajad. Mitu liikmesriiki (BG, HU, NL, PT) võtsid meetmeid, et parandada ebasoodsas olukorras olevate inimeste võimalusi tööturul üldiselt. Teistes liikmesriikides on meetmed suunatud teatavatele sihtrühmadele.

Mitu liikmesriiki (FI, HU, LT, MT) üritasid parandada puudega inimeste võimalusi tööturul. Ungaris loodi uus ametiasutus ja võrgustik, et pakkuda rehabilitatsiooniga seotud teenuseid ning alandati sotsiaalkindlustusmaksid, et vähendada tööjõukulusid. Soomes on kavas määrata uue hanke abil isiklik koordinaator, kes pakub puudega inimestele individuaalselt kohandatud teenuseid. Hanke mõju võimendamiseks on kavas teha ka muid muudatusi, nagu pikendada võimalust töötada osalise tööajaga, pakkuda samal ajal osalisel tööajal põhinevat ravikindlustust ja muuta kutserehabilitatsiooni teenuste saamise tingimusi. Maltal loodi hiljuti

keskus Job Bridge Centre, mille eesmärk on tuua puudega inimesi tööellu. Leedus on puudega inimestel töö leidmise hõlbustamiseks parandatud sotsiaalsete ettevõtete rahastamist.

Mitu aktiivse tööturupoliitika meetet (mida on kirjeldatud eespool) olid suunatud eelkõige pikaajalistele töötutele. Peale selle pakkus Iirimaa pikaajalistele töötutele rohkem koolitus- ja hariduse omandamise võimalusi, et parandada nende töö leidmise võimalusi, ja hakkas ettevõtetele pakkuma hüvitisi, et innustada neid värbama pikaajalisi töötuid. Läti tööturuamet pakub toetust sõltuvusprobleemi all kannatavatele pikaajalistele töötutele. Taani pakkus peamiselt avaliku sektori töökohti eelkõige pikaajalistele töötutele, kellel oli oht jääda ilma oma hüvitistest.

Liikmesriigid võtsid vastu erimeetmeid, et integreerida sisserändaja taustaga inimesi. Saksamaa võttis vastu kava, mille eesmärk on integreerida sisserändajaid tööturule ja parandada nende osalemist üld- ja kutseharidussüsteemis. Rootsi tugevdas sisserändajatele mõeldud aktiivse tööturupoliitika meetmeid, muutes nende prioriteediks töökohtadel elluviidavad meetmed, ja laiendas palgatoetusi ka sisserändajatele.

Liikmesriigid püüdsid parandada noorte olukorda tööturul ja võtsid juba kasutusele mõned noortegarantii algatuse meetmetest. Kuna noorte olukord tööturul on halvenenud, võtsid kõik liikmesriigid just sellele sihtrühmale mõeldud lisameetmeid. Paljudel juhtudel pikendati juba võetud meetmete kehtivust, eraldati neile lisavahendeid või laiendati nende sihtrühma. Kõige enam levinud meetmed, mida võeti noorte tööhõive edendamiseks, olid täielikud, osalised ja/või valdkonnapõhised palgatoetused (BE, BG, EL, HU, FR, IT, PT), palgaväliste tööjõukulude vähendamine (BE, EL, ES, FR, HR, PT, SI), noortele praktikakohtade võimaldamine (BE, CZ, PT), töö käigus toimuv väljaõpe (DK, EL, ES, FI, HU, IT, PT, SE, UK), tööpraktika (CY, PL, SI), nõustamine (AT), avalikus sektoris töökohtade pakkumine (BG, FR, HU).

Enamikus liikmesriikides koostatakse praegu noortegarantii rakendamise kavasad, et noortegarantiid saaks hakata kasutama alates 2014. aasta jaanuarist. Mõned liikmesriigid esitavad oma kavad eeldatavasti 2014. aasta kevadel. Teatavad liikmesriigid (AT, ES, FI, FR, IE, HR, HU, MT, RO, UK) on viimase 12 kuu jooksul kasutusele võtnud täieliku noortegarantii või mõned sellega seotud elemendid või katseprojektid. Soomes parandati noortegarantii rakendamist 2013. aasta 1. jaanuaris. Iirimaa algatati ühes Dublini piirkonnas noortegarantii katseprojekt eesmärgiga hakata noortegarantiid täielikult rakendama 2014. aastal. Rumeenias avaldati strateegiliste projektide konkursikutse (väärtus 10 miljonit eurot) ja võeti vastu noorte tööhõive riiklik kava. Ühendkuningriik jätkas praktikakohti ja vabatahtliku töö võimalusi pakkuva projekti *Youth Contract* ellu viimist. Austria võttis kasutusele noorte nõustamise projekti, mille eesmärk on aidata noortel leida nende vajadustele vastav üld- või kutsehariduse omandamise võimalus. Ungaris viiakse ellu esimese töökoha tagamise kava, mille raames pakutakse tööandjale 100%st hüvitist tööturule esimest korda tulevate töötajate nelja kuu palga- ja sotsiaalkindlustuskulude katmiseks. Malta võttis vastu noorte tööhõive riikliku kava, mis on põhjalik raamistik noorte edukaks integreerimiseks tööellu, ja määras komitee, mille ülesanne on võtta osa noortegarantii rakendamisest. Prantsusmaal viiakse ellu nn tulevikutöökohtade kava, mis hõlmab subsideeritud töölepingute sõlmimist, et koolitada ja värvata 2013. aasta lõpuks 100 000 noort ning 2014. aasta märtsiks 150 000 noort. Kõnealused töökohad on peamiselt avalikus sektoris. Lisaks käivitati 10 piirkonnas katseprojekt, mis hõlmab 10 000 NEET-noort. Hispaania on kiitnud aastateks

2013–2016 heaks ettevõtluse ja noorte tööhõive strateegia, mis hõlmab 100 meetet ja mille kogueelarve on üle 3 485 miljardi euro.

Liikmesriigid edendasid naiste tööhõive suurendamise ning töö- ja eraelu ühitamise meetmeid, tegid muudatusi alushariduse ja lapsehoiuteenuste²² osas ning vaatasid läbi vanemapuhkust käsitlevad õigusaktid. Eraldati lisavahendeid, et laste kogupäevahoiuteenust pakutakse paindlikumatel aegadel (DE, FI, HU, MT, PL). Ühendkuningriik teatas uuest maksuvabast lapsehoiusteemist töötavatele vanematele ja Iirimaa lisas kohtade arvu päevakeskustes madala sissetulekuga peredest pärit algkooliõpilastele. Saksamaal sätestati alla kolmeaastaste laste õigus lapsehoiule ja kehtestati lapsehooldustoetus. Samas säilis lapsehooldustoetus laste puhul, kes ei kasuta lastehoiuteenust. Ungari alandab alates 2014. aastast kohustusliku kooliiga kolme aastani. Horvaatia sätestas kohustusliku alushariduse ja muutis õigusakte, mis käsitlevad ebatüüpilisi lapsehooldusviise²³. Eesti muutis vanemahüvitisest.

Töö- ja pereelu ühitamise hõlbustamiseks tegid liikmesriigid muudatusi, mis on seotud palgatööjõu paindlikuma tööajaga (Luksemburg), õppivate lapsevanemate toetamisega (Tšehhi Vabariik), maksuvabade toetustega (Taani) ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise ja mõjuvõimu suurendamise, tõhustamise ja koolitamise abil (Eesti).

Mõnes liikmesriigis pikendati (tasustatud) lapsehoolduspuhkust (LU, MT, PL, UK). Taanis ja Maltal määrati füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevatele lapsevanematele palgatööd tegevate lapsevanematega samaväärsed õigused lapsehoolduspuhkusele. Eestis ja Poolas võeti uusi meetmeid, mille eesmärk on innustada isasid jääma isaduspuhkusele. Prantsusmaal kiideti heaks uued eeskirjad, mille kohaselt saab teine lapsevanem kuus kuud lapsehoolduspuhkust. Austria korraldas ümber lapsehoolduspuhkust käsitlevad õigusaktid, et hõlbustada töö- ja pereelu ühitamist ebatüüpilistes peredes elavatel lapsevanematel ja lihtsustada kehtivate tavade kasutamist. Horvaatia viis rasedus- ja sünnitushüvitiisi ning vanemahüvitiisi käsitleva seaduse vastavusse ELi õigustikuga.

Tööhõivet edendavaid algatusi on käivitatud ka tööelu pikendamiseks. Mitu liikmesriiki võtsid meetmeid, et suurendada vanemaealiste töötajate tööhõive määra (AT, BE, CZ, FI, PL, SI), näiteks erimeetmete, tegevuskavade või aktiivsena vananemise strateegiate (CZ, FI, PL) abil. Kasutusele on võetud osaline tööaeg (Austria), väljaõpe töökohal (Sloveenia), põhjalikud koolitused/e-koolitused riiklike tööhõiveteenistuste töötajatele, et parandada üle 50aastastele töötutele mõeldud teenuseid (Poola) ja stiimulid tööandjatele, et nad võtaksid tööle vanemaealisi töötajaid (Austria, Hispaania, Portugal). Belgias võeti meetmeid, mille eesmärk on julgustada inimesi töötama pärast pensioniea saabumist. Selleks muudeti üle 20 töötajaga ettevõtetele kohustuslikuks kehtestada igal aastal kava selle kohta, kuidas hoida üle 45aastaseid töötajaid tööl või suurendada nende arvu. Samuti tõsteti vanusepiiri, mille ületamisel võib anda vabastuse aktiivse töötamise kohustusest, 58lt aastalt 60le. 2013. aasta märtsis võttis Hispaania vastu kuningliku dekreedid, mille alusel on võimalik ühitada pensionile jäämine ja töölkäimine ning vähendada üle 50aastaste töötajate koondamist suurtes ettevõtetes. Tööturul osalemist käsitleti käesoleva aasta riigipõhistes soovitusetes, kus juhiti tähelepanu järgmistele probleemidele: naiste tööhõive (11 liikmesriiki: AT, CZ, DE, EE, HU,

²² Alushariduse ja lapsehoiuteenuse all mõeldakse igas vormis hooldust ja õpetamist alates sünnist kuni põhihariduse alumise astmeni.

²³ Vt kõnealust teemat käsitlevat lisaaruannet sotsiaalset kaasatust käsitlevas punktis.

IT, MT, NL, PL, SK, UK), inimeste hoidmine tööturul kauem ja vanemaealiste töötajate tööhõive (15 liikmesriiki: AT, BE, BG, CZ, ES, FI, FR, LT, LU, MT, NL, PL, RO, SI, SK) ning noorte tööleidmisvõimalused (22 liikmesriiki: AT, BE, BG, CZ, DE, DK, EE, ES, FI, FR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, PL, RO, SE, SI, SK, UK).

Mitu liikmesriiki on muutnud miinimumpalka või avaliku sektori palkasid. Enamik liikmesriike on võtnud palkadega seotud poliitikameetmeid. Teatavates liikmesriikides on tõstetud miinimumpalka (CZ, EE, FR, HR, HU, LT, PL, SI, RO). Samas on miinimumpalka vähendatud Hispaanias ning see on külmutatud Portugalis. Ka avaliku sektori palkasid on külmutatud või vähendatud mitmes liikmesriigis – külmutamine on toimunud Hispaanias, Itaalias, Madalamaades ja Portugalis ning Küprosel, Kreekas, Horvaatias, Iirimaa ja Sloveenias on neid vähendatud. Taanis on avalikus sektoris toimunud tagasihoidlik palgatõus. Rumeenias viidi avaliku sektori töötajate palgad tagasi 2010. aasta juuni tasemele.

Liikmesriigid on muutnud palgasüsteeme, muu hulgas seoses palkade indekseerimise ja kollektiivläbirääkimiste protsessiga. Palkade indekseerimine on (ajutiselt) peatatud või seda on muudetud Küprosel, Hispaanias ja Luksemburgis. Itaalia muutis palgaläbirääkimiste raamistikku, et võtta paremini arvesse kohalikku ja valdkondlikku arengut. Hispaanias jõudsid sotsiaalpartnerid kokkuleppele palkade reguleerimises ajavahemikul 2012–2014 ning palgatõusu piirati ja muudeti see sõltuvaks Hispaania SKPst ja eurosooni inflatsioonist. Belgias luhtusid sotsiaalpartneritevahelised läbirääkimised uue ühise kollektiivlepingu üle ja valitsus kehtestas 2013. ja 2014. aastaks palganormi 0% (määr, mille võrra võivad töajõukulud suureneada inflatsioonist rohkem). 2013. aasta juulis vastu võetud riigipõhistes soovitusel juhiti tähelepanu liikmesriikidele (BE, DE, FI, FR, IT, LU, SI), kus palkadega on endiselt seotud palju probleeme.

Mitu liikmesriiki võtsid maksumeetmeid, et edendada töökohtade loomist. Mitu riiki (CZ, DK, LV, MT, NL, RO, SK ja UK) jätkasid töökohtade loomiseks riigi investeerimiskavade ja/või investeerimisstiimulite edendamist, hoolimata karmidest eelarvepiirangutest. Maksumeetmeid on võetud mitmes riigis (BE, ES, FI, FR, HU, LV, MT ja UK), et edendada töökohtade loomist. Peaaegu igas liikmesriigis kehtestati uusi meetmeid või algatusi (või tugevdati juba olemasolevaid), et stimuleerida erainvesteeringute tegemist teadus- ja arendustegevusse ja innovatsiooni. Samal ajal hakati paljudes liikmesriikides toetama väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid.

Maksukoormus on mitmes liikmesriigis ikka veel üpris suur, kuid ainult vähesed riigid on püüdnud seda probleemi lahendada, arvestades, et eelarveline tegutsemisvaru on piiratud. Selleks, et toetada töajõunõudlust, vähendasid Eesti ja Horvaatia töötajate ja tööandjate makstavate sotsiaalkindlustusmaksete määra. Belgia, Ungari ja Portugal on aga vähendanud teatavate erirühmade sotsiaalkindlustusmakseid. Portugalis toetatakse rahaliselt tööandjaid, kes võtavad tööle vanemaealisi töötuid (+45a.), hüvitades 75–100% tööandja makstud sotsiaalkindlustusmaksetest. Prantsusmaal on võetud konkurentsivõime ja töajõive parandamiseks kasutusele uus maksukrediit, mis võimaldab vähendada töajõukulusid. Töajõu pakkumise parandamiseks vähendas Läti üksikisiku tulumaksu 24%-ni. Belgias püütakse suurendada madala sissetulekuga inimeste kasutada olevat palka ning vähendada seega töajõu ja madala sissetuleku lõksu jäämist. Sel aastal avaldatud riigipõhistes soovitusel keskenduti üldiselt madala sissetulekuga inimeste maksukoormuse vähendamisele (AT, DE, HU, LV ja HU) ning kõikide töajõude maksukoormuse ja sotsiaalkindlustusmaksete vähendamisele (BE, CZ, DE, FR, IT, NL).

Mitmes liikmesriigis on jätkatud töövõimalusterohkeid sektoreid käsitlevate algatuste toetamist (CZ, FI, LU, MT, NL, RO). Luksemburgis viiakse ellu strateegiat, mille kohaselt investeeritakse uutesse lootustäratavatesse sektoritesse, ja on loodud komitee, kelle ülesanne on teha kindlaks uued nišisektorid, kus on võimalik luua uusi töökohti. Tšehhi Vabariigis avaldati 2013. aasta keskpaiku osaliselt ESFist rahastatava ehitiste energiatõhususe programmi (Nová zelená úsporám) esimene hanketeade. Rumeenial on kavas laiendada IT sektori maksustiimulite (nt maksuvabastuste) kohaldamisala. Integreeritud poliitikaraamistikke, mis hõlmavad nii keskkonnasäästlikku majanduskasvu kui ka tööhõivet, on siiski ainult vähestes liikmesriikides (EL, FR, AT, PT, FI), samas kui teistes tehakse edusamme põhjalikuma poliitikastrateegia väljatöötamisel (BG, IE, ES, LU, MT, HR). Veel mitmes liikmesriigis püütakse keskkonnasäästlikku majanduskasvu edendada mitmesuguste eraldi vahendite ja strateegiate abil (nt CZ, LT, LT, SI)²⁴.

Mõned liikmesriigid on toetanud tööandjaid ja ettevõtlust. Tööandjatoetusi kasutati tihti tööjõunõudluse loomiseks (LV, ES piirkondlikul tasandil, NL ja SI). Liikmesriigid on võtnud lisameetmeid, et edendada ettevõtete loomist ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist. Mõnes liikmesriigis jätkati või alustati ettevõtjaks saada soovivate töötute toetamist (BG, CZ, PL, SI). Hispaanias vähendati füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise edendamiseks sotsiaalkindlustusmaksleid ja toetati teatavate rühmade, näiteks puudega inimeste või noorte töölevõtmist. Austria parandas füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustussüsteemi. Portugal kehtestas meetme, mille alusel toetatakse alustavates ettevõtetes värbamisprotsessi. Mõned liikmesriigid (IT, LT, PL, SI) keskendusid noorte ettevõtluse edendamisele. Itaalias toetatakse lõunapoolsete piirkondade noorte projekte, mis on seotud füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisega, eelkõige mittetulundussektoris. Muud riigid (AT, PL ja LT) keskenduvad bürokraatia vähendamisele ja ettevõtluskeskkonna parandamisele, et toetada töökohtade loomist. Küpros toetab mikro- ning väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid, pakkudes neile tehnilist abi. Välisinvesteeringute ligitõmbamiseks valmistas Tšehhi Vabariik ette nn tervituspaketi, mille eesmärk on lihtsustada ja muuta kiiremaks suurtes investimisprojektides osalevate ELi mittekuuluvate riikide kodanike sisserännet ja töö leidmist.

Deklareerimata töö vastu võitlemiseks võetakse lisameetmeid. Teatavates liikmesriikides on muudetud rangemaks deklareerimata töö eest määratavaid karistusi (BE, CZ, EL, ES, FR, LV, NL, SK), samas kui teistes liikmesriikides pakutakse töö ametlikuks muutmise stiimuleid (EL, HR, LT, SI). Belgias ja Tšehhi Vabariigis on keskendunud näilise füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise vastastele meetmetele ning Prantsusmaa ja Slovakkia on pööranud rohkem tähelepanu kontrolli tugevdamisele mitteametliku töötamise avastamiseks. Leedu võttis kasutusele teenusekupongid, mis on lihtne ja paindlik viis tööhõive toetamiseks põllumajandus- ja metsandussektoris. Kreekas innustatakse kasutama nn tööjõukuponge, s.t kupong, mis kujutab endast peamiselt koduabilistele ja põllumajandus- ja tervishoiusektori töötajatele mõeldud alternatiivne kindlustusvõimalus. Läti on parandanud maksupettusevastaseid õigusakte ja kiirendanud varimajanduse vastase ja ausa konkurentsi tagamise meetmekava rakendamist.

---

²⁴ „Promoting green jobs throughout the crisis: a handbook of best practices in Europe”, European Employment Observatory 2013

Paljud liikmesriigid jätkasid töökaitseõigusaktide muutmist. Prantsusmaal tagati 2013. aasta juunis vastuvõetud töökaitseaduse alusel parem juurdepääs täiendavale tervisekindlustusskeemile, loodi individuaalne koolituskonto, kehtestati õigused liikuvusele ja karjäärinõustamisele. Peale selle lihtsustati seadusega kollektiivset koondamist ja muudeti süsteemi paindlikumaks, lisades võimaluse sõlmida keerulises majandusolukorras töökoha säilitamise leping. Sloveenias on uue reformi kohaselt ette nähtud lihtsustada menetlusi ja vähendada halduskoormust, suurendada tööturu paindlikkust, kehtestada stiimulid tähtajatute lepingute sõlmimiseks ja vähendada tähtajaliste lepingute sõlmimist. Belgias on käimas tööliste ja ametnike töökaitseõigusaktide ühtlustamine. Peale selle parandatakse tööaja reguleerimise paindlikkust. Horvaatias viidi 2013. aasta juunis lõpule tööseaduse muutmise esimene etapp, mille jooksul pöörati tähelepanu muu hulgas ühtlustamisele Euroopa tööõukogu asutamise direktiiviga ja tähtajaliste lepingute teatavatele tingimustele. Eestis viidi ellu avaliku teenistuse reform, millega muudeti põhjalikult avaliku sektori töösuhteid ja -tingimusi ja viidi need paremini vastavusse erasektori omadega. Mitmes liikmesriigis on võetud meetmeid tööseadustiku paindlikumaks muutmiseks. Selleks kasutati tähtajalisi lepinguid (Tšehhi Vabariigis hooajaliste töökohtade puhul põllumajandus- ja ehitussektoris), lühendatud tööajaga töö pikendamist (Saksamaal kuuest kuust kaheteistkümne kuuni), lühendati sama tööandjaga sõlmitavate tähtajaliste lepingute vahele jäävaid kohustuslikke pause (Itaalias) ning pikendati tööaega ja pakuti paindliku tööaja võimalust (Poolas). Mõnes riigis muudeti paindlike töölepingutega kaasnevat töötasu või toetusi (Saksamaal ajutist tööd vahendavate agentuuride töötajate puhul mitmes uues sektoris, Austrias lühiajalise töö puhul). Seega on mitmes liikmesriigis muutunud paindlikkuse ja töökaitse vaheline tasakaal. Neist seitsmest riigist, millele esitati riigipõhine soovitus vaadata 2013. aastal läbi töökaitseõigusaktid, viiel soovitati lahendada killustatud tööturu probleem (ES, IT, SI, FR, ja PL). Leedus ja Madalmaades saaks tähtajalisi lepinguid käsitlevate ja vallandamise eest kaitsvate õigusaktide muutmiselega vähem rangeteks suurendada tööturul osalemist ja parandada tööturu paindlikkust.

2.2 Tööhõivesuunis nr 8: kvalifitseeritud tööjõu arendamine

Mitmes liikmesriigis asetati esikohale oskuste pakkumise parandamine ja täiskasvanuhariduse edendamine. Mitmes liikmesriigis kehtestati meetmeid, mille eesmärk on parandada oskuste pakkumist ja edendada täiskasvanuharidust. Malta ja Bulgaaria parandasid koolituste abil töötute või madala sissetulekuga inimeste tööleidmisvõimalusi. Austria keskendus aga madala ja keskmise kvalifikatsiooniga inimestele, muutes õppesüsteemi neile soodsamaks. Poola võttis vastu 2020. aastasse ulatuva inimkapitali strateegia. Lätis püütakse innustada oskustöölisi ja spetsialiste naasma kodumaale uue tagasirändekava abil. Selle kohaselt pakutakse tööturuteavet, Läti keele kursusi, toetusi naasvate perede lastele, et neil oleks haridussüsteemiga lihtsam kohaneda.

Mõnes liikmesriigis (CZ, IE, MT, NL) on meetmeid võetud teatavates sektorites, kus on palju töökohti või mida kriis on eriti rängalt mõjutanud. Maltal toetatakse ülikoolilõpetanud, kelle oskuste järele puudub nõudlus, pakkudes neile hariduskulude hüvitamise võimalust ja Irimaal keskendutakse ülikoolilõpetanute ümberõppele, et nad saaksid kasu suurenevatest töövõimalustest IKT sektoris. Selleks et riigis oleks vajalike oskustega tööjõudu, muutsid kaks liikmesriiki (Austria ja Saksamaa) kolmanda riigi kodanike tööleidmisvõimalusi käsitlevaid õigusakte. Paljud liikmesriigid on kehtestanud või neil on kavas kehtestada 2013. aastal uued või tõhustatud meetmed, mille eesmärk on säilitada või suurendada inimressurssi

loodusteaduste, tehnika-, masinatööstuse ja matemaatikavaldkonnas (Science, Technology, Engineering and Mathematics – STEM).

Mitu liikmesriiki kehtestasid meetmed, millega hõlbustatakse koolist tööellu siirdumist. Paljud liikmesriigid (AT, BE, CZ, ES, FI, IT, PT, RO, SE, UK) püüdsid hõlbustada koolist tööellu siirdumist ja pakkusid selleks praktika- ja õpipoisivõimalusi ning parandasid nende võimalustega seotud asutuste tööd. Portugal korraldas ümber oma kaheosalise väljaõppesüsteemi, pikendas praktika kestust ja laiendas juurdepääsu kõikidele kvalifikatsioonitasemetele. Rumeenia edendas kõrgkooli lõpetanute kutsealast koolitamist. Ühendkuningriigis on tööandjatel võimalik kujundada oma praktikakohtad vastavalt nende vajadustele. Loodi ka uus praktikaprogramm, mille eesmärk on pakkuda noortele, kellel puuduvad tööturul vajatavad oskused ja kogemused, konkreetselt nende vajadustele kohandatud toetuspaketti, et võimaldada neil leida praktikakoht või muu töö. Belgias on kutseoskusteta noortel võimalik täisajaga osaleda kolme kuni kuue kuu pikkusel praktilisel äriühingus, mittetulundusorganisatsioonis või avalikus teenistuses. Osana noortegarantii algatusest muudab Soome praktikaprogrammides osalemist lihtsamaks ja atraktiivsemaks nii praktikantidele kui ka tööandjatele. Itaalia lihtsustas tööandja kohustust pakkuda praktikantidele koolitust ja eraldas vahendeid ebasoodsates piirkondades elavatele NEET-noortele ja kolmanda astme haridust omandavatele üliõpilastele praktikakohtade pakkumiseks. Rootsis luuakse nn esimesi kutse omandamise töökohti 15–24aastastele noortele, kellel puuduvad konkreetsel elukutsel töötamiseks vajalikud kogemused. Nende tööajast 15–25% on pühendatud tasuta üldhariduse omandamisele ja väljaõppele. Hispaanias töötati välja koolitus- ja praktikaleping ja loodi alus kaheosalisele kutseõppesüsteemile. Tšehhi Vabariigis loodi riiklik praktikakohtade kataloog.

2.3 Tööhõivesuunis nr 9: üldharidus- ja koolitussüsteemide kvaliteedi parandamine

Mitu liikmesriiki (DK, EE, EL, ES, HU, IE, LV, PL, SE, SK) keskendusid kutsehariduse ja -koolituse süsteemide parandamisele, et tööturu vajadusi paremini rahuldada. Mitu liikmesriiki (EE, EL, ES, HU, SK) löid aluse kaheosalisele kutseharidussüsteemile või vaatasid selle läbi. Eestis kohaldatakse kutseõppeasutuse seaduse alusel uut kutsehariduse ja -koolituse programmide struktuuri. Kreekas luuakse teise astme hariduse ümberkorraldamist käsitleva õigusakti kohaselt alus kutseharidussüsteemi muutmiseks, sealhulgas õppekavade läbivaatamiseks, ja parandatakse tööhõiveameti rolli praktikakohtade pakkumise kava koostamisel. Rootsi tugevdas praktikakohtade süsteemi, suurendades tööandjatele praktikantide võtmise eest makstavaid hüvitisi. Taani lõi kutsekoolidesse praktikakeskused ja Iirimaa uue kutsehariduse ja -koolituse eest vastutava asutuse (SOLAS). Küprosel asutati teise astme hariduse järgsed kutseharidusasutused ja õhtukoolid teise astme tehnilise ja kutsehariduse omandamiseks.

Liikmesriigid on välja töötanud kvalifikatsiooniraamistiku, et paremini ühtlustada üld-, kutse- ja kõrgharidust ja et parandada kvalifikatsioonide piiriülest läbipaistvus. Alates 2012. aasta lõpust on viis liikmesriiki (BG, DE, IT, PL, SI) lisaks riikliku kvalifikatsiooniraamistiku väljatöötamisele viinud selle vastavusse Euroopa kvalifikatsiooniraamistikuga. Seda on nüüdseks teinud kokku 20 liikmesriiki. Tšehhi Vabariik, Taani, Eesti, Prantsusmaa, Iirimaa ja Leedu hakkasid määrama kvalifikatsioone, millele on lisatud selge viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tasemele.

Paljudes liikmesriikides tehti kolmanda taseme haridussüsteemis asjakohaseid muudatusi. Kõrgharidussüsteemi reformitakse Austrias, Eestis, Kreekas, Prantsusmaal, Ungaris, Poolas, Portugalis ja Lätis. Austrias on reformi eesmärk suurendada aktiivsete üliõpilaste osatähtsust ja õpingute lõpetamise määra, vähendada väljalangemist ja lühendada õpingute keskmist kestust. Eestis soovitakse reformi tulemusena anda kõrgkoolidele rohkem teavet tööturu vajaduste kohta ning koostatakse tihedas koostöös tööandjate ja asjaomaste ministriumidega juhiseid, selle kohta, kui palju õppekohti tuleks luua eri õppevaldkondades. Kreekas konsolideeriti tehnikakõrgkoolide ja ülikoolide võrgustikku. Poolas antakse rahalist toetust ülikoolide jaoks strateegilistes valdkondades uuenduslike õppekavade koostamiseks, ning Lätis käivitati mitu reformi, et parandada kõrgharidussüsteemi kvaliteeti ja konkurentsivõimet. Prantsusmaal on uue reformi peamised eesmärgid laiendada juurdepääsu rakenduslikule ja tehnikaalasele bakalaureuseõppele, vähendada väljalangemist bakalaureuseõppest, tugevdada praktika osa õppekavades, reformida õpetajakoolitust ja edendada digitaalsete õppemeetodite strateegilist arengut. Mitmes liikmesriigis (DE, DK, EE, FR, HU, PL) on muudetud toetuste ja/või stipendiumide süsteemi.

Mitu liikmesriiki (AT, BE, BG, CZ, DK, EE, EL, ES, FR, LU, MT, NL, PL, PT, SE, SK) on võtnud meetmeid, et parandada alg-, põhi- ja keskharidussüsteemi. Mõnes liikmesriigis otsiti probleemidele lahendust põhjalike reformide käigus, samal ajal kui teistes liikmesriikides keskenduti õpetamise ja õppekavade kvaliteedile või haridussüsteemist varakult lahkunud noortele. Eestis hiljuti vastu võetud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses täpsustatakse riigi ja kohalike omavalitsuste kohustusi üldhariduse korraldamisel ning eesmärk on optimeerida keskkoolivõrku. Maltal jätkati üldhariduse tugevdamist ning kehtestati uus riikliku õppekava raamistik. Taanis jõuti kokkuleppele alg- ja keskhariduse reformi osas, mida rakendatakse alates 2014.–2015. õppeaastast, ning millega nähakse ette rohkem tunde põhiainetega jaoks (nt taani keel, matemaatika ja inglise keel) ja pööratakse suuremat tähelepanu praktilisele tegevusele. Luksemburgi keskkoolireformi eesmärk on luua dünaamiline ja paindlik süsteem, mis oleks rohkem suunatud pädevuste omandamisele. Tšehhis ja Slovakkias võeti kasutusele uued haridusinspeksiooni ja õpiedukusega seotud meetmed. Portugalis töötatakse välja ulatuslikku järelevalvevahendit, et hinnata hariduspoliitika tulemusi ja mõju. Selleks, et parandada õppeedukust koolides ja õpetajate töötulemusi, tehakse Poolas alates 2014. aastast õpetajate hartas järgmised muudatused: lühendatakse palgalist puhkust ja pikaajalist haiguspuhkust ning pööratakse koolituste osas rohkem tähelepanu sellistele kursustele, mis on otseselt seotud koolide vajadustega. Samuti langetati Poolas koolikohustuslike laste vanusepiiri seitsmelt kuuele, seega alustatakse alates 2014. aastast kohustuslikke õpinguid kuue-aastaselt.

Bulgaarias ja Maltal kehtestati meetmed, mille eesmärk on vähendada haridussüsteemist varakult lahkujate arvu ning Austrias keskenduti võitlusele põhjuseta puudumise vastu, et parandada eelkõige just ebasoodsas olukorras olevate noorte õpitulemusi. Et kiirendada madala haridustasemega isikute integreerimist tööturule, seati Rootsi kõrgkoolides sisse kolmekuulised eriala tutvustavad kursused.

2.4 Tööhõivesuuniste punkt 10: sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse vastu võitlemine

Mõned liikmesriigid on suurendanud hüvitisi, mis aitavad leevendada laste vaesust, teised on aga piiranud hüvitistele juurdepääsu või hüvitisi vähendanud. Tundes üha suuremat muret vaesuses elavate lastu arvu suurenemise pärast, on mõnes liikmesriigis hoogustatud meetmeid laste vaesuse vähendamiseks, näiteks Belgias on selle jaoks loodud ulatuslik riiklik tegevuskava. Alates 2013. aasta juulist rakendatakse Eestis osaliselt vajaduspõhiste peretoetuste reformi (toetusi on kavas suurendada 2015. aastal). Vaesemate perede toetamiseks suurendati Lätis igakuise vanematoetuse ja lastetoetuse miinimumi ning samuti mitmike sünni puhul makstavat täiendavat lastetoetust, sealhulgas ka nendele vanematele, kellel puudub sotsiaalkindlustus. Lisaks suurendati ülalpeetavate eest antavat üksikisiku tulumaksusoodustust. Eelmiste aastate suundumused hüvitiste maksmise tingimuste karmistamisel ja hüvitissummade vähendamisel jätkusid, näiteks karmistati mitmes liikmesriigis (EL, ES, SI, UK) abikõlblikkuse tingimusi ning külmutati sissetulekutoetused või vähendati neid. Seetõttu on nõrgenenud sotsiaalkaitsekulutuste stabiliseeriv mõju leibkonna sissetulekutele.

Sarnaseid vastuolulisi märke täheldati ka seoses juurdepääsuga alusharidusele ja lapsehoiule. Mõned liikmesriigid (DE, FR, HU, LV, PL, UK) on võtnud meetmeid, et suurendada laste osalemist alusharidus- ja lapsehoiusteemis. Nende jaoks on see osa strateegiast, et parandada laste võimalusi. Saksamaal kehtestati õigus saada lapsehoiuteenust alla kolmeaastaste laste puhul. Prantsusmaal on reformi eesmärk suurendada asjakohase pedagoogilise lähenemisviisi kaudu kahe- ja kolmeaastaste osalusmäära ning Poolas on kavas laiendada nende ettevõtete loetelu, kes võivad taotleda riigieelarvest hooldusasutuse loomis- või tegevuskulude rahastamist. Lisaks võeti Poolas 2013. aasta juulis vastu uus määrus, mille kohaselt tagatakse alates 2015. aasta septembrist igale nelja-aastastele lapsele koht koolieelses õppeasutuses ning alates 2017. aasta septembrist ka igale kolmeaastastele lapsele. Muudes riikides (HR, LV ja UK) on astunud samme, et muuta alusharidus- ja lapsehoiuteenused taskukohasemaks. Lätis kaasrahastavad kohalikud omavalitsused ühe- kuni nelja-aastaste laste hoidmisega seotud kulusid eralasteaias, kui riiklikes lasteaedades on ootejärjekorrad. Horvaatias kehtestati lapsehoidjaid käsitlev seadus, mille eesmärk on parandada juurdepääsu lapsehooldusteenustele. Mitmed liikmesriigid on võtnud meetmeid, et tugevdada laste kaitset hoolekandesüsteemides (DK, ES, FI, PL, SE).

Pensione käsitlevate algatuste puhul on oluline töö- ja pensioniea tasakaalustamine. Peaaegu kõikjal on pensioniiga tõstetud ning meeste ja naiste pensioniga võrdsustatud. Pensioniskeemide probleemide lahendamisel, mis on seotud demograafilise olukorraga, tunnistavad liikmesriigid üha sagedamini vajadust pikendada tööiga, et tasakaalustada eluea pikenemist. Viimasel aastal on mitu liikmesriiki tõstnud meeste ja/või naiste pensioniiga või seda protsessi kiirendatud. 28st liikmesriigist on 23 juba vastu võtnud õigusakti pensioniea tõstmise kohta kas kohe või tulevikus. Paljudel juhtudel kaasneb pensioniea (järg-järgulise) kasvuga ka meeste ja naiste pensioniea võrdsustamine (CZ, EE, EL, HR, IT, LT, MT, PL, SI, SK, UK). Siiski on vaja suuremaid jõupingutusi soolise pensionilõhe vähendamiseks, mis on eelkõige seotud tööelust eemaloleku ja madala tööhõivega.

Mitmes riigis on tehtud otsustav samm ja seotud pensioniiga oodatava eluea kasvuga. Esialgu oli pensioniea tõstmise eesmärk võtta arvesse varasemat eluea pikenemisest, kuid üha rohkem riike (CY, DK, EL, IT, NL, SK) on otsustanud kehtestada selge seose pensioniea ja oodatava eluea tõusu vahel. Siiski on mitmel liikmesriigil selle idee suhtes veel tõsiseid kahtlusi. Mõned väidavad, et kõigepealt on vaja vähendada vahet pensioniea ja tegeliku

pensionile mineku ea vahel. Teiste arvates on idee tõsta pensioniiga automaatselt keskmise eluea pikenedes liiga uudne.

Selleks, et vähendada varast lahkumist tööturult, on enamik liikmesriike võtnud meetmeid, et piirata ennetähtaegselt pensionile jäämist. Peamised meetmed kõnealuses valdkonnas on rangemad tingimused ennetähtaegselt pensionile jäämiseks (vanuse alampiir, kindlustusmaksete maksmine ja hüvitiste tase) ja karmimad piirangud, samuti pööratakse suurt tähelepanu töötajate tööturule tagasitoomisele. Eelkõige on mitmes riigis piiratud juurdepääsu võimalustele, mida sageli kasutati ennetähtaegselt pensionile jäämiseks (näiteks töötushüvitiste (nt ES) või töövõimetushüvitiste (nt AT, BE, DK) pikendamine). Mõnes liikmesriigis (AT, BE, BG, HR, LU, MT, RO, SI) kipuvad ennetähtaegselt pensionile jäämise võimalused kahjustama pensionide asjakohasust ja jätkusuutlikkust ning vähendama tööhõivet ja majanduskasvu.

Paljud liikmesriigid on andnud inimestele võimaluse jätkata töötamist ja suurendada pensioni, lükates pensionile jäämist edasi. 2012. aastal tühistati Bulgaarias ja Ühendkuningriigis üldist pensioniiga käsitlevad sätted. Prantsusmaal tõsteti vanust, mille puhul erasektori tööandjad saavad saata töötaja pensionile ilma tempoolse nõusolekuta, 65-lt aastalt 70ni. Paljud pensionisüsteemid sisaldavad stiimuleid, et töötamist jätkataks ka pärast pensionikka jõudmist (nt ES), näiteks kohaldatakse pensioni arvutamiseks suuremat aastakoefitsienti või pakutakse hilisema pensionile jäämise korral pensionisoodustusi (FI ja FR). Mitmes riigis on eeskirju paindlikumaks muudetud, et võimaldada ühendada pensionihüvitisi ja tööga seotud tulu (BE, ES, NL ja SI). Oluline on, et mitmes riigis toetatakse pensionireforme üha enam töökohas ja tööturul kohaldatavate aktiivsena vananemise meetmetega (nt BE, FR, SI, SK). Siiski on jõupingutused selles valdkonnas endiselt liiga piiratud ja kooskõlastamata. Selleks et pensionireformid oleksid edukad, peavad liikmesriigid oluliselt laiendama ja tõhustama meetmeid, mis võimaldaksid meestel ja naistel töötada kõrgema vanuseni ja julgustaksid neid selleks.

Eelarvesurve tõttu vaadatakse liikmesriikides üle tervishoiukuludid ja otsitakse võimalusi, et parandada kvaliteedi ja hinna suhet, ning võetakse kasutusele tõhusamaid meetmeid kulude piiramiseks. Mitu liikmesriiki (AT, BG, CY, EL, ES, FI, HR, HU, LT, UK) on käivitanud tervishoiusüsteemi struktuurireformi. Bulgaarias juurutatakse haiglaravi uue hinnakujunduse mudelit, mis põhineb diagnoosipõhiste kompleksteenuse kasutamisel. Uus tervishoiu- ja sotsiaaltoolekandeseadus toob endaga kaasa olulisi muudatusi Ühendkuningriigi riiklikus tervishoiusüsteemis ning mõjutab neid, kes otsustavad, milliseid teenuseid tellitakse ja kuidas raha kulutatakse. Mitu liikmesriiki (AT, BE, CY, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IE, NL, PT) on kehtestanud või kavatsesid võtta meetmeid, et piirata tervishoiukulude kasvu. Austria, Belgia ja Prantsusmaa keskendusid tervishoiuteenuste kulude kasvu üldisele piiramisele. Portugalis kehtestati uued eeskirjad, milles käsitletakse geneeriliste ravimite hinnakujundust ja rahvusvahelise mittekauandusliku nimetuse (INN) kasutamist retsepti väljastamisel, edendades seeläbi geneeriliste ravimite ja odavamate olemasolevate toodete kasutamist. Mitmeid meetmeid on võetud, et parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust, paljud neist hõlmavad e-tervise arendamist (AT, BE, BG, DK, ES, HU, LT, LV, MT, PL, PT, SE, SI, SK, UK). Hispaanias juurutatakse uut õigusraamistikku, millega määratakse kindlaks kliinikute juhtimismudelid, mida kohaldatakse kõigi riiklikku tervishoiusüsteemi kuuluvate keskuste suhtes. Austrias on kasutusele võetud e-tervisealugu, mille eesmärk on parandada ravi järjepidevust ja teabe liikumist tervishoiuteenuste osutajate vahel. Arvestades tervishoiuga seotud probleemide olulisust, on

mõned liikmesriigid tõhustanud jõupingutusi, kuid praegu on veel liiga vara hinnata, kas need on tulemuslikud.

Tööjõupuuduse leevendamiseks on vaja leida uusi lahendusi ning kõigile tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine nõuab täiendavaid meetmeid. Mõned liikmesriigid (BG, DE, HU, MT, PL, SK) on teinud märkimisväärseid investeeringuid seoses tervishoiutöötajatega. Ungaris suurendati 90 000 tervishoiutöötaja palku. Saksamaa eesmärk on vähendada tervishoiutöötajate põuda maapiirkondades. Mitmes liikmesriigis (DK, EL, FI, FR, LU, LV) on jätkuvalt prioriteetne teema parema juurdepääsu tagamine tervishoiuteenustele. Luksemburg viis sisse kolmanda maksja süsteemi nende kindlustatud isikute jaoks, kes on pädeva sotsiaalasutuse ametliku kinnituse kohaselt majanduslikult haavatavas olukorras. Kreekas juurutatakse ajutist tervishoiuvautšerite süsteemi, et tagada kindlustamata kodanike juurdepääs esmatasandi arstiabi teenustele.

Kuigi eelarvepiirangud mõjutavad sageli pikaajaliste hooldusteenuste osutamist, on riigid astunud samme, et tagada kõnealuste sotsiaalteenuste parem korraldus. Mõnes liikmesriigis (BG, SI) on vastu võetud riiklikud strateegiad, mis põhinevad integreeritud lähenemisviisil ning mille eesmärk on edendada kvaliteetsete sotsiaalteenuste, sealhulgas pikaajaliste hooldusteenuste osutamist. Sloveenia sotsiaalkaitse riiklikus programmis (2013–20) on välja toodud kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed eesmärgid sotsiaalsüsteemi üldiseks arendamiseks ja eriti sotsiaalteenuste parandamiseks. Soomes võeti vastu pikaajaliste hooldusteenuste süsteemi reformikava, millega tugevdatakse taastusraviteenuste rolli ning antakse hooldekoduteenuste ees selge eelistus koduõendusteenustele. Mitmes liikmesriigis on pikaajaliste hooldusteenuste osutamise madal tase endiselt peamine põhjus, miks naiste tööhõive, majanduslik heaolu ning kaitstus ülalpeetavaks muutmise eest vanaduspõlves on vähene.

Olulised muutused sotsiaaltoetussüsteemides kajastavad suuri jõupingutusi, et piirata või vähendada täiskasvanute vaesust. Mitu liikmesriiki on võtnud või tugevdanud aktiveerimismeetmeid, mis on osa nende poliitikast, et lahendada tõhusamalt täiskasvanute vaesusega seotud probleeme (vt jagu, mis käsitleb täiskasvanute osalemist tööturul). Sotsiaaltoetussüsteemi on kavas reformida või juba reformitakse mitmes liikmesriigis (LT, CY, DK, EL, HR, IT, PL ja RO). 2012. aastal käivitati Leedus rahalise sotsiaalabi reform, et suurendada tööstiimulite mõju, tugevdada sidemeid sotsiaalabi ja aktiveerimismeetmete vahel, abi paremini suunata ning tihendada kohalike tööhõiveametite ja omavalitsuste koostööd. Itaalias reformitakse peamist vahendite kontrollimise mehhanismi. Selle eesmärk on parandada vahendite suunamist ning tagada maksusoodustuste ja sotsiaaltoetuste õiglane jaotamine. Itaalia käivitas uue sotsiaalkindlustuskaardi katseprojekti – miinimumsissetuleku kava, mis seotakse hiljem aktiveerimismeetmetega. Küprosel on osana oma sotsiaalkindlustussüsteemi reformist samuti kavas rakendada tagatud miinimumsissetuleku kava, mis peaks tulevikus asendama praegust riiklikku abikava. Kreekas on kavas käivitada katseprojekt, et kehtestada riigis miinimumsissetuleku kava. Mõned liikmesriigid (BE, EE, ES, HU, MT, UK) on astunud samme haldamise lihtsustamiseks. Vaatamata jõupingutustele on liikmesriikides vaja veel palju ära teha, et saavutada õige tasakaal piisava sissetulekutoetuse, kaasava tööturu ja teenustele juurdepääsu vahel.

Liikmesriigid on võtnud kasutusele eriprogrammid eriti ebasoodsas olukorras olevate, kodutute ja eluasemest ilma jäänud inimeste kaasamiseks. Paljud liikmesriigid (AT, BE, BG, CZ, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, NL, RO, SE, SI, UK) on läbi vaadanud või

välja töötanud riiklikud romade integratsiooni käsitlevad strateegiad või poliitikameetmed, püüdes eelkõige korraldada dialoogi. Selleks et tulla tõhusalt toime kodutusega, käivitati Luksemburgis kuritegevust ja kodutust vähendav integreeritud strateegia, kus peatähelepanu pööratakse ennetustegevusele, et vähendada pikaajalist kodutust ning parandada kodutute juurdepääsu eluasemele ja kvaliteetsetele sotsiaalteenustele. Mitu liikmesriiki (ES, FR, SK) on võtnud meetmeid, et suurendada taskukohaste sotsiaal- ja üüripindade arvu madala sissetulekuga leibkondade jaoks või võidelda segregatsiooniga (HU). Madalmaad kohaldavad sotsiaalkorterite puhul sissetulekust sõltuvat üüritõusu ning Belgias pakutakse üüritoetust neile, kes on olnud pikka aega sotsiaaleluruumide järjekorras.

3. PEAMISTE TÖÖHÕIVE- JA SOTSIAALNÄITAJATE TULEMUSTABEL

Teatise majandus- ja rahaliidu (EMU) sotsiaalse mõõtmise tugevdamise kohta,²⁵ tegi komisjon ettepaneku kasutada ühise tööhõivearuande eelnõu koostamisel peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelit. Tulemustabel hõlmab viit peamist näitajat: töötuse määr (15–74aastaste vanuserühm); mittetöötavate ja mitteõppivate noorte määr koos noorte töötuse määraga (15–24aastaste vanuserühm); leibkonna kasutada olev tegelik kogutulu; vaesusriski määr (15–64aastaste vanuserühm) ja sissetulekute ebavõrdsus (S80/S20). Tulemustabel tagab suurema selguse ja võimaldab lihtsamalt kindlaks teha tööhõive- ja sotsiaalvaldkonna olulised suundumused,²⁶ mis võivad mõjutada majandus- ja rahaliidu korrapärasest toimimisest ning osutada tugevama järelevalve vajadusele Euroopa poolaasta raames²⁷. 2013. aasta oktoobris jõuti Euroopa Ülemkogu koostumisel järeldusele, et ühise tööhõivearuande koostamisel tuleks kasutada peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabelit ning et tööhõive- ja sotsiaalnäitajaid tuleks kasutada komisjoni väljapakutud suuniste kohaselt, kui asjakohane töö nõukogu asjaomastes komiteedes on lõpule viidud, et võtta need uued instrumendid kasutusele juba 2014. aasta Euroopa poolaasta jooksul²⁸.

Majanduskriisi korral on oht, et rahaliidu riikides tekivad tööhõive- ja sotsiaalprobleemid. Tõhusate poliitiliste vahendite puudulik rakendamine võib tuua kaasa püsivad erinevused liikmesriikide majanduse põhinäitajates ja nende halvenemise kogu Euroopa Liidus. Peamised kanalid, mille kaudu kanduvad rängad tööhõive ja sotsiaalprobleemid teistesse liikmesriikidesse, on sisekaubandus ja inimkapitali allakäik rahvusvahelise konkurentsivõime pikaajalise halvenemise tõttu. Seega on kõigi liikmesriikide huvides tagada, et tööhõive- ja sotsiaalprobleeme käsitletakse õigeaegselt ja tõhusalt²⁹.

Käesolevas jaos esitatud analüüs põhineb eespool nimetatud teatise esitatud viiel peamisel näitajal³⁰. Tulemustabelit ei tohiks käsitada automaatselt ja üksikasjalikum arusaam sellest peaks tuginema olemasolevatele vahenditele (nagu tööhõive olukorra jälgimise vahend, sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahend, ühine hindamisraamistik) ja ühiste andmekogudel (nagu Euroopa tööjõu uuring ning sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika)³¹.

Kasutades veelgi üksikasjalikumaid täiendavaid näitajaid, analüüsitakse uues tulemustabelis esile toodud erinevusi ning negatiivsete suundumuste ja murettekitavate tööhõive- ja

²⁵ COM (2013) 690.

²⁶ Käesolevas ühise tööhõivearuande projektis esitatud tulemustabelit võib ajakohastada 2013. aasta detsembris, kui avaldatakse sotsiaalvaldkonna uued aastaandmed.

²⁷ Tulemustabel, mis moodustab osa Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 148 kohaselt koostatavast ühise tööhõivearuande projektist ning mõjutab Euroopa poolaasta protsessi, hõlmab kõiki ELi liikmesriike ning seepärast võrreldakse liikmesriikide andmeid ELi keskmisega. Mõnel juhul võib olla asjakohane võrrelda statistilisi kõrvalekaldeid euroala keskmisest. Komisjoni tiheda ja toimiva majandus- ja rahaliidu loomise tegevuskava kohaselt on majandus- ja rahaliidu juhtimisel vaja tugevdada tööhõive- ja sotsiaalpoliitika koordineerimist ja järelevalvet ning edendada nende valdkondade ühtsustamist.

²⁸ Euroopa Ülemkogu järeldused, 24.–25. oktoober 2013.

²⁹ Üksikasjaliku ülevaate saamiseks tööhõive ja sotsiaalarengu piiriülese mõju kohta vt: EU Employment and Social Situation. Quarterly Reviews; september 2013

(<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1974&furtherNews=yes>).

³⁰ Komisjon on valmis arutama võimalikke täiendusi tulemustabeli tulevastes väljaannetes toetudes tööhõivekomitees ja sotsiaalkaitsekomitees toimivale tehnilisele arutelule ning võttes arvesse Euroopa Parlamendi, sotsiaalpartnerite ja muude huvirühmade arvamusi.

³¹ COM(2013) 690, lk 6.

sotsiaalprobleemide lahendusi põhjalikumalt 2014. aasta Euroopa poolaasta jooksul, sealhulgas mitmepoolse järelevalve raames ja riigipõhiste soovitude koostamisel.

Järgnevates alapunktides on esitatud ülevaade hiljutistest lahknevatest sotsiaalmajanduslikest suundumustest Euroopa Liidus, ning osutatakse kõige tähelepanuväärsematele muutustele igas riigis kõigi viie näitaja osas. Lisas esitatud tabelid sisaldavad näitajate kaupa ülevaadet olukorrast kõigis ELi liikmesriikides, samuti ülevaadet peamistest tööhõivealastest probleemidest tööhõive olukorra jälgimise vahendi kohaselt ning tähelepanu vajavatest sotsiaalsetest suundumustest sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendi kohaselt.

Võimalikke probleemseid suundumusi, mis viivad suurte erinevusteni ELi tasandil, ning täiendavat analüüsimist ja võib-olla karmimat poliitilist otsust vajavaid põhinäitajaid saab tööhõive ja sotsiaalvaldkonnas tuvastada kolmel tasandil:

- iga liikmesriigi näitajate muutus teataval aastal võrreldes varasemate perioodidega (ajaline suundumus);
- iga liikmesriigi näitajate erinevus ELi ja euroala sama aasta keskmisest (ülevaade olemasolevatest tööhõive- ja sotsiaalvaldkonna erinevustest);
- iga liikmesriigi näitajate muutus kahel järjestikusel aastal võrreldes muutustega ELi ja euroala tasandil (näitab sotsiaalmajandusliku lähenemise/lahknemise arengut).

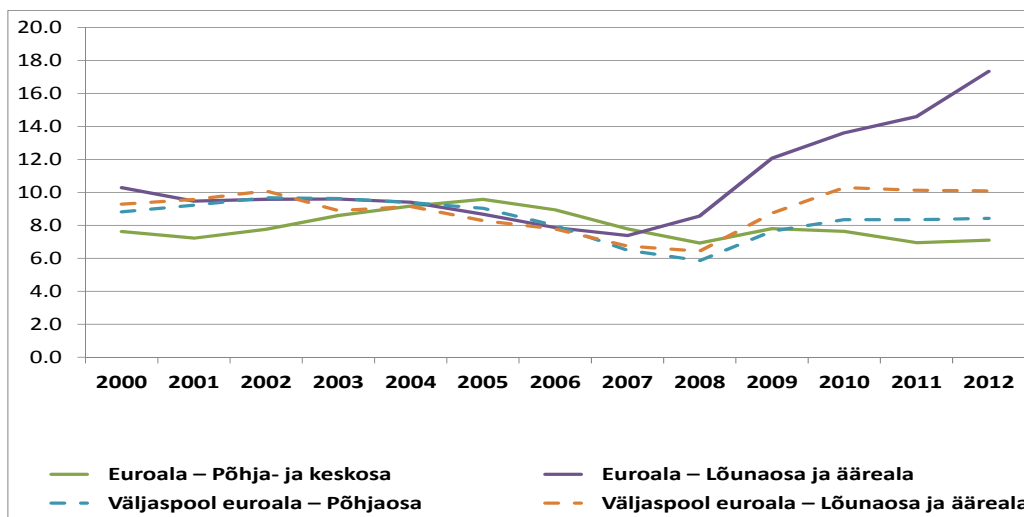
3.1. Töötuse määr – muutus ja tase.

Euroala põhja- ja keskosa ning lõunaosa ja äärealariikide³² vaheline töötuse määra erinevus on alates 2008. aastast kasvanud hirmuäratava kiirusega ning on jõudnud 10,2 protsendipunktini, samas põhja- ja äärealade liikmesriikide puhul, kes euroalasse ei kuulu, on see erinevus vaid 1,7 protsendipunkti. Alates 2000. aasta keskpaigast on rahaliit kaudselt kaasa aidanud töötuse määra ühtlustumisele liikmesriikides, eelkõige tänu nõudluse kasvule, mis on seotud suure kapitalivooga nn äärepoolsematesse riikidesse pärast euro kasutuselevõttu. Finants- ja majanduskriisi tõttu kärises töötuse määra erinevus palju suuremaks. Osaliselt oli see tingitud finantsvõimenduse aeglasest vähendamisest ja ebakindlusest äärealade taastumise väljavaadete osas, mis kajastus nende riikide kõrgetes laenukuludes.

I joonis. Töötuse määr (15–74 aastaste vanuserühm) euroala riikide ja euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide kaupa alates 2000. aastast

---

³² Piirkondade määratlemine: Euroala põhja- ja keskosa: AT, BE, DE, FI, FR, LU, NL; Euroala lõunaosa ja ääreala: EE, EL, ES, IE, IT, CY, MT, PT, SI, SK; Riigid, mis ei kuulu euroalasse — põhjaosa: CZ, DK, PL, SE, UK; Riigid, mis ei kuulu euroalasse — lõunaosa ja ääreala: BG, HR, LV, LT, HU, RO.

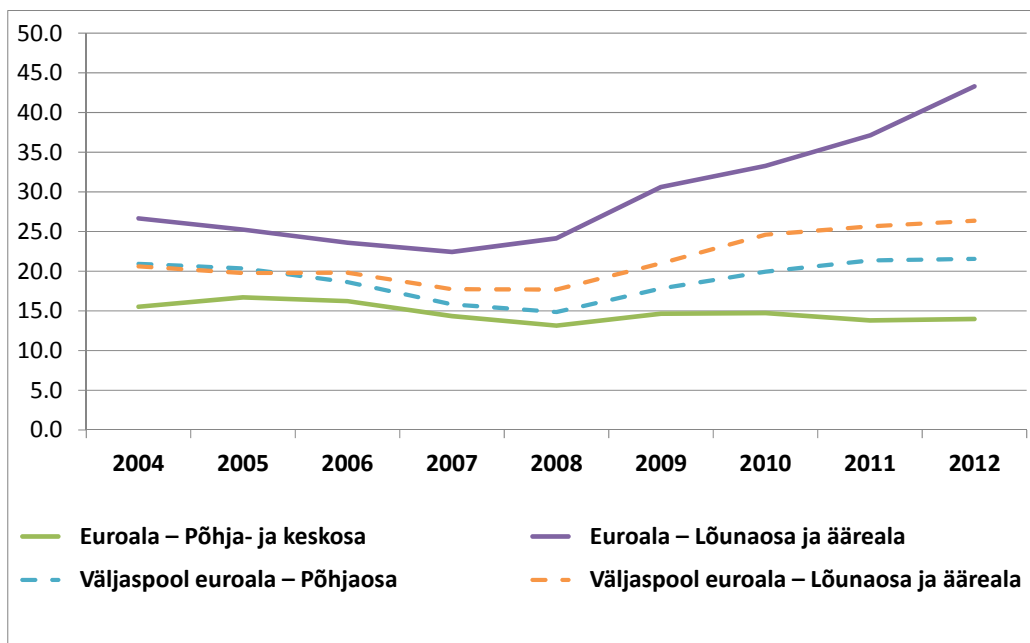
Allikas: Eurostati tööjõu-uuring ning tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused. Kaalutud keskmine.

Nagu selgub lisas esitatud tabelites on viies liikmesriigis (HR, CY, EL, PT ja ES) töötus eriti murettekitav. Nendes riikides on töötuse määr palju kõrgem kui ELi ja euroala keskmine. Ka on töötuse kasv olnud suhteliselt kiire võrreldes varasema suundumuse ja teiste liikmesriikidega (st on toimunud lahkukulgemine). Erinevate lähtepositsioonidega Itaalias, Madalmaades ja Sloveenias ei ole töötuse määr riikide taset arvestades erakordselt kõrge, kuid see on viimastel aastatel märkimisväärselt kasvanud.

3.2. Noorte töötuse määr ning NEET-noorte (mittetöötav ja mitteõppiv noor) määr – muutus ja tase.

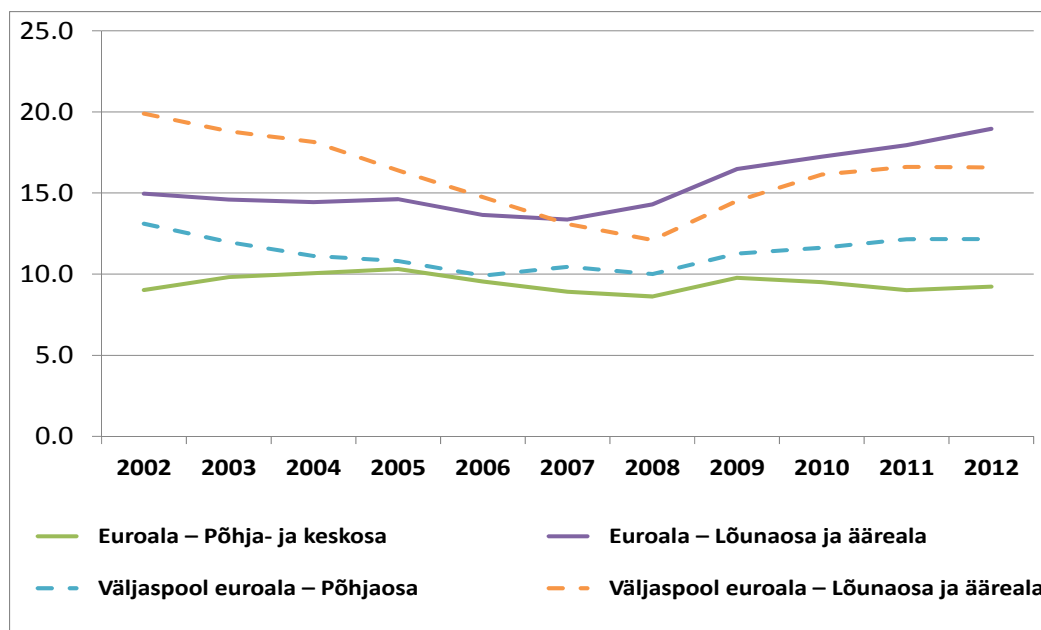
Euroala lõunaosas ja äärealadel on noorte töötus alates 2008. aastast oluliselt suurenenud ning 2012. aastal ulatus see üle 40 %. Seevastu euroala põhja- ja keskosas on noorte töötuse määr olnud enam-vähem stabiilne, mis tähendab, et 2012. aastaks oli vahe kahe liikmesriikide rühma vahel kasvanud rohkem kui 25 protsendipunktini. Ka ülejäänud liikmesriikides on areng olnud negatiivne, kuid muutus on olnud väiksem kui lõunaosas ja äärealadel. 15–24aastaste mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noored) keskmine määr oli euroala lõunaosas ja äärealadel 19 % ning põhja- ja keskosas 9,2 %. Seega vahe kahte rühma kuuluvate riikide vahel suureneb, sarnanedes töötuse määra suundumustele. Noorte töötus ja tööturult kõrvalejäämine on eriti murettekitav, arvestades sellise olukorra pärssivat mõju nende noorte tulevasele tööhõivele ja tootlikkusele. Täheldatud lahknevused noorte töötuse ja NEET-noorte määras võivad põhjustada rahaliidus ning pikema aja jooksul kogu ELis veelgi suuremaid erinevusi sotsiaalmajanduslike põhinäitajate osas.

Ia joonis. Noorte töötuse määr (15–24aastaste vanuserühm) euroala riikide ja euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide kaupa alates 2007. aastast

Allikas: Eurostati haridust ja koolitust käsitlev statistika ning tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused. Kaalutud keskmine.

Iib joonis. NEET-noorte määr (15–24aastaste vanuserühm) euroala riikide ja euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide kaupa alates 2007. aastast

Allikas: Eurostati haridust ja koolitust käsitlev statistika ning tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused. Kaalutud keskmine.

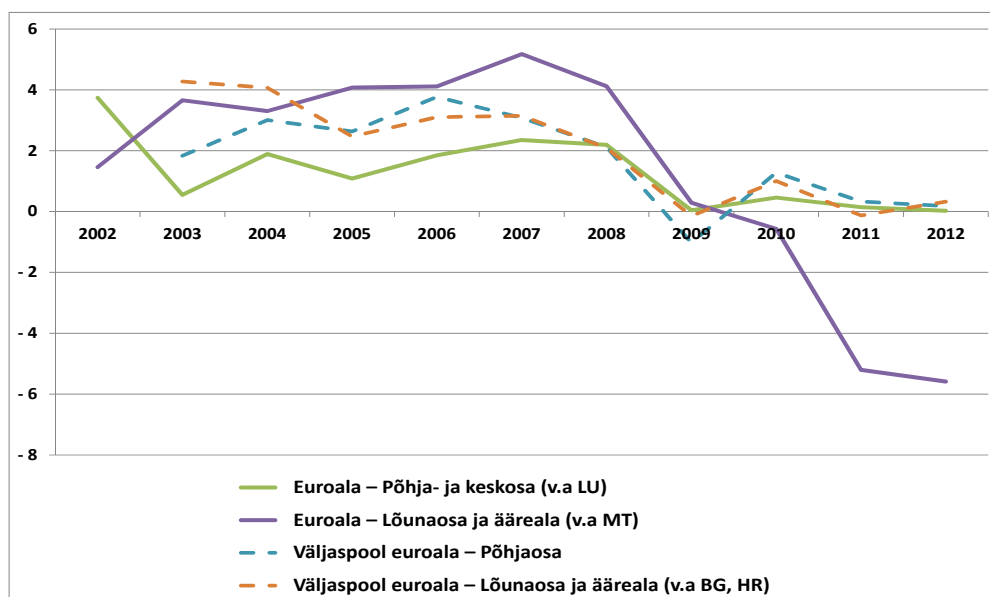
Lähtudes tulemustabelis esitatud arvudest (lisa esitatud tabelid) on noorte olukord mitmes liikmesriigis alarmeeriv. Küprosel, Kreekas, Hispaanias, Itaalias, Portugalis ja Horvaatias on

murettekitavad nii noorte töötuse määr kui ka suundumused. Sloveenias ja vähemal määral ka Belgias on probleemne pigem suundumus kui töötuse määr, kuid Slovakkias on olukord vastupidine (kõrge noorte töötuse määr). NEET-noorte määr ja arengutendentsid annavad põhjust muretsemiseks Kreekas ja Itaalias. Bulgaarias, Irimaal ja Hispaanias on murelapseks NEET-noorte määr, samas kui Küpros, Luksemburg, Ungari, Portugal ja Sloveenia eristuvad seoses hiljutiste suundumustega.

3.3. Leibkondade kasutada oleva kogutulu tegelik muutus.

Leibkondade kasutada oleva tegeliku kogutulu kasvumäära kohaselt on kriisi aastatel euroala põhja- ja keskosas leibkondade sissetulekud jätkuvalt kasvanud (välja arvatud 2010), kuigi aeglasemas tempos, samas on äärealade riikides leibkondade sissetulekud pärast 2009. aastat jäänud samaks või vähenenud. Leibkondade sissetulekuid on eelkõige mõjutanud turupõhiste tulude vähenemine ja automaatse tasakaalustusmehhanismi nõrgenemine aja jooksul. Peamiselt euroala lõunaosa ja ääreala riikides rakendatud range eelarvepoliitika mõjutas tööhõivet ning muudatused maksu- ja hüvitissüsteemides ja avaliku sektori palkade kärpimine vähendasid oluliselt leibkondade tegelikke tulusid. See võib olla üks põhjus, miks erinevused euroala riikide vahel on süvenenud.

III joonis. Leibkonna kasutada oleva tegeliku kogutulu muutus euroala riikide ja euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide kaupa alates 2002. aastast

Allikas: Eurostat, rahvamajanduse arvepidamine, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused. Kaalutud keskmine.

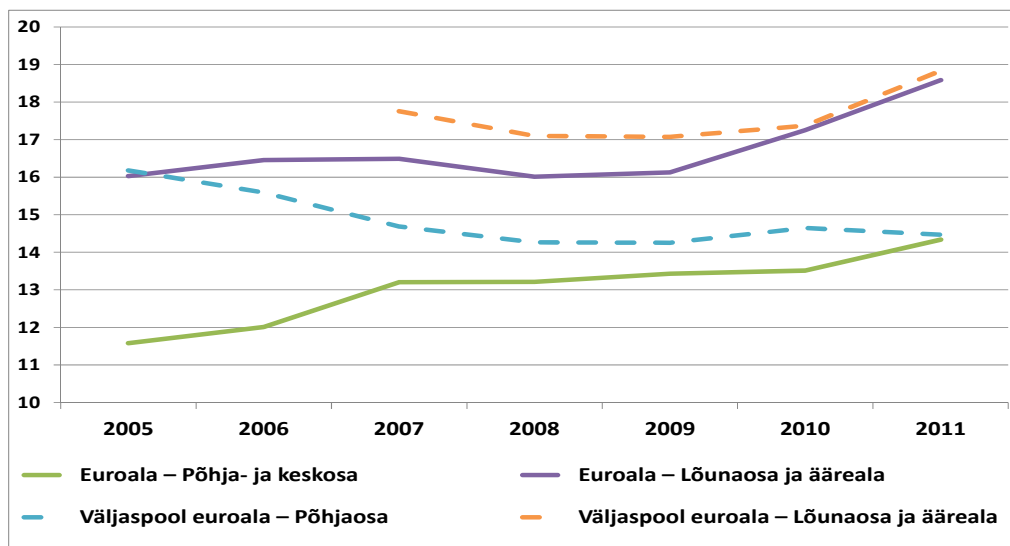
Leibkonna kasutada olev tegelik kogutulu on liikmesriigiti väga erinev ja see erinevus suureneb. 2012. aasta andmete kohaselt oli leibkonna kasutada oleva tegeliku kogutulu muutus negatiivne vähemalt 11 liikmesriigis. Kreekas oli langus eelmise aastaga võrreldes peaaegu 10 % ja Küprosel üle 8 %. Itaalias, Ungaris, Madalmaades, Portugalis, Rumeenias (2011. aasta andmed), Sloveenias ja Hispaanias jäi langus 3–5% vahele, samas kui Taanis ja Slovakkias oli langus ligikaudu 1–2 %. Selline langus on eriti märkimisväärne kui võtta arvesse, et mitme aastakümne jooksul on leibkonna kasutada olev tegelik kogutulu kogu

Euroopas majanduskasvu toel ja majanduslanguse korral lühiajalise automaatse tasakaalustusmehhanismi turgutusel püsivalt mõõdukalt kasvanud ning aastased vähenemised on olnud pigem erandlikud.

3.4 Tööealise elanikkonna vaesusriski määr – muutus ja tase.

Paljudes liikmesriikides suureneb vaesusriski määr. Alates 2008. aastast on kõnealuse näitaja kasv ELi lõunaosa ja ääreala riikides olnud märkimisväärne, sõltumata sellest, kas riigid kuuluvad euroalasse või mitte. Vaesusriski määr oli juba niigi kõrge ja nüüd suureneb see veelgi. Alates 2009. aastast on vaesusriski määr suurenenud ka euroala põhja- ja keskosa liikmesriikides, selle algne määr oli palju väiksem. Pikk ajavahemik, mil SKP kasv oli negatiivne või nullilähedane ning pikaajaline töötus suurenes ja automaatne tasakaalustusmehhanism nõrgenes, on nüüdseks mõjutanud vaesusriski määra ka nendes riikides.

IV joonis. Vaesusriski määr (15–64aastaste vanuserühm) euroala riikide ja euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide kaupa alates 2004. aastast³³

Allikas: Eurostat, Euroopa Liidu sissetulekute ja elamistingimuste statistikasüsteem, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused. Kaalutud keskmised, majandusaastate kaupa.

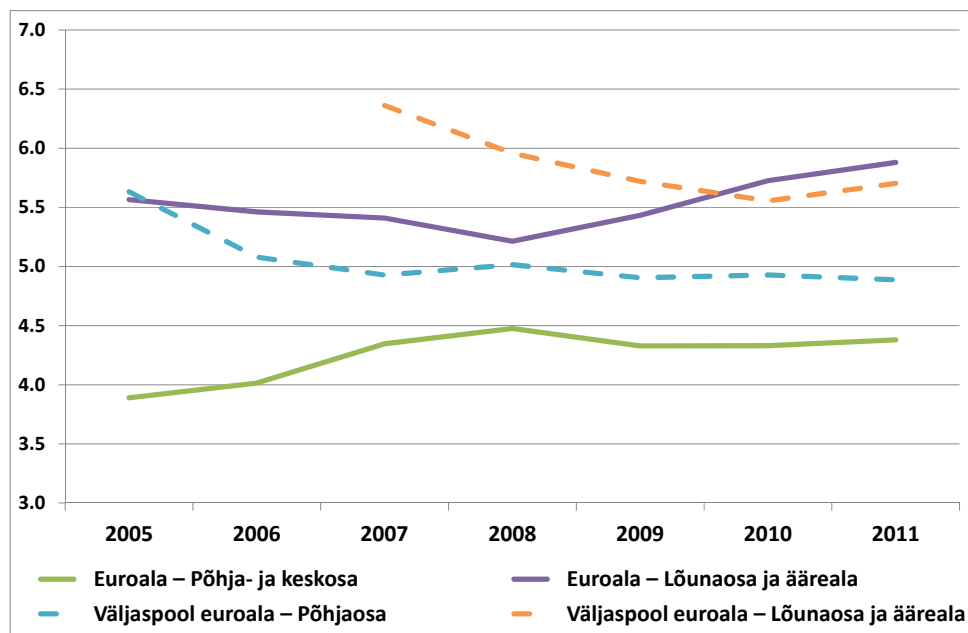
Aastatel 2010–2011 suurenes vaesusrisk Bulgaarias, Eestis, Hispaanias, Prantsusmaal, Itaalias, Ungaris, Rumeenias ja Slovakkias. Võrreldes majandus- ja rahaliidu keskmisega on Kreekas, Lätis ja Leedus vaesusriskis elavate inimeste arv väga suur, kuid vaatlusaluse perioodi jooksul see arv oluliselt ei suurenenud. Eriti murettekitav on areng Hispaanias ja Rumeenias, kus on kõrged vaesusriski näitajad ning suundumus osutab vaesusriski märkimisväärsele kasvule lühikese aja jooksul.

³³ Vaesusriski määra arvutamisel on tulude võrdlusperioodiks uuringule eelnenud kalendriaasta (st 2010), ainult Ühendkuningriigi puhul on võrdlusperioodiks uuringu aasta ja Iirimaa puhul uuringule eelnenud 12 kuud. Sama kehtib sissetulekukvintilide suhte kordaja (S80/S20) suhtes.

3.5. Ebavõrdsus (S80/S20) – muutus ja tase.³⁴

Sissetulekute ebavõrdsus kasvab nii liikmesriikide sees kui liikmesriikide lõikes, eelkõige ELi lõunaosas ja äärealadel. Need on samad liikmesriigid, kus töötuse kasv oli kõige suurem. Mitmes riigis süvendas kriis pikaajalisi suundumusi palkade polarisatsiooni ja tööturu killustatuse poole, mis koos ümberjaotatava maksutulu ja hüvitiste vähenemisega aitasid kaasa ebavõrdsuse kasvule. Töötuse kõrge tase, mis kasvas eriti kiiresti madala sissetulekuga töötajate hulgas, ja mõnel juhul ka eelarve konsolideerimise³⁵ mõju selgitab täheldatud ebavõrdsuse märkimisväärset suurenemist riikides, mida tööhõivekriis kõige rohkem mõjutas.

V joonis. Ebavõrdsus (S80/S20) euroala riikide ja euroalasse mittekuuluvate liikmesriikide kaupa alates 2005. aastast

Allikas: Eurostat, Euroopa Liidu sissetulekute ja elamistingimuste statistikasüsteem, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi arvutused. Kaalutud keskmised, majandusaastate kaupa.

Ebavõrdsus (S80/S20) on liikmesriigiti väga erinev ja see erinevus suureneb. 2011. aasta andmete kohaselt on ainult Bulgaarias kasvanud kõik kolm näitajat — muutus võrreldes eelmise aastaga, erinevus majandus- ja rahaliidu keskmisest ning kahe järjestikuse aasta andmete muutus liikmesriigis võrreldes muutusega ELi/euroala tasandil. Eestis, Kreekas, Itaalias ja Ungaris suurenes ebavõrdsus eelmise aastaga võrreldes 0,5–0,3 protsendipunkti, Rumeenias, Lätis ja Hispaanias suurenes aga erinevus euroala keskmisest (ebavõrdsus suurenes 1,2 protsendipunkti võrra või rohkem).

³⁴ 20 % suurima sissetulekuga ja 20 % väikseima sissetulekuga elanike tulude suhe.

³⁵ Vt EUROMOD Working Paper 2/13.

Lisa 1 Peamiste tööhõive- ja sotsiaalnäitajate tulemustabel, kontrollväärtustena on märgitud ELi ja euroala keskmised

	Töötuse määr			Noorte töötus						Leibkonna kasutada oleva kogutulu reaalkasv		Vaesusriski määr			Ebavõrdsus — S80/S20		
	Aastane muutus (S1/2012–S1/2013)	Erinevus ELi keskmises t	Liikmesriigi ja ELi aastase muutuse suhe	Aastane muutus (S1/2012–S1/2013)	Erinevus ELi keskmises t	Liikmesriigi ja ELi aastase muutuse suhe	Aastane muutus (2011–2012)	Erinevus ELi keskmises t	Liikmesriigi ja ELi aastase muutuse suhe	Aastane muutus (2011–2012)	Liikmesriigi ja ELi aastase muutuse suhe	Aastane muutus (2010–2011)	Erinevus ELi keskmises t	Liikmesriigi ja ELi aastase muutuse suhe	Aastane muutus (2010–2011)	Erinevus ELi keskmises t	Liikmesriigi ja ELi aastase muutuse suhe
EL 27	0,6	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	-0,9	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
EA 17	0,9	1,2	0,4	1,4	0,6	0,7	0,6	0,0	0,3	-1,7	-0,7	1,0	0,2	0,2	0,1	0,0	0,1
BE	1,0	-2,5	0,4	3,3	0,0	2,6	0,5	-0,9	0,2	-0,4	0,5	0,8	-3,1	0,0	0,0	-1,1	0,0
BG	0,8	2,0	0,2	-0,1	5,1	-0,8	-0,3	8,3	-0,6	:	:	2,2	2,2	1,4	0,6	1,5	0,6
CZ	0,3	-3,8	-0,4	-0,6	-4,4	-1,3	0,6	-4,3	0,3	0,3	1,2	1,0	-6,9	0,2	0,0	-1,5	0,0
DK	-0,8	-4,0	-1,4	-2,3	-10,9	-3,0	0,3	-6,6	0,0	-0,9	0,0	0,2	-2,9	-0,6	0,0	-0,6	0,0
DE	-0,2	-5,6	-0,8	-0,3	-15,5	-0,9	0,2	-5,5	-0,1	0,7	1,6	0,8	0,4	0,0	0,0	-0,5	0,0
EE	-1,7	-2,2	-2,3	-4,0	-5,3	-4,7	0,7	-0,7	0,4	2,4	3,3	2,4	2,0	1,6	0,3	0,3	0,3
IE	-1,2	2,9	-1,8	-3,2	4,9	-3,8	-0,1	5,5	-0,4	5,7	6,7	0,5	-0,9	-0,3	-0,1	-0,4	-0,1
EL	4,1	16,1	3,5	6,1	36,1	5,5	2,9	7,1	2,6	-9,6	-8,7	1,0	4,0	0,2	0,4	1,0	0,4
ES	2,2	15,5	1,6	3,9	32,2	3,3	0,3	5,6	0,0	-5,2	-4,2	1,5	4,5	0,7	-0,1	2,1	-0,1
FR	0,8	-0,1	0,2	2,1	2,4	1,4	0,2	-1,0	-0,1	-0,3	0,6	1,1	-2,5	0,3	0,1	-0,4	0,1
HR	1,9	6,1	1,3	12,2	28,1	11,5	1	3,5	0,7	:	:	0,7	3,1	-0,1	-0,2	0,4	-0,2
IT	1,7	1,1	1,1	4,5	15,6	3,8	1,3	7,9	1,0	-4,5	-3,6	1,6	2,5	0,8	0,4	0,6	0,4
CY	4,3	4,3	3,7	11,2	13,8	10,5	1,4	2,8	1,1	-8,0	-7,0	-0,4	-4,5	-1,2	-0,2	-0,7	-0,2
LV	-3,6	1,1	-4,2	-8,2	-2,2	-8,9	-1,1	1,7	-1,4	4,9	5,8	-0,3	4,2	-1,1	-0,3	1,6	-0,3
LT	-1,5	1,4	-2,1	-5,5	-0,6	-6,1	-0,4	-2,1	-0,7	:	:	-1,6	4,2	-2,4	-1,5	0,8	-1,5
LU	0,6	-5,3	0,0	0,2	-4,7	-0,4	1,2	-7,3	0,9	:	:	-0,8	-2,9	-1,6	-0,1	-1,0	-0,1
HU	-0,4	-0,3	-1,0	0,5	4,9	-0,1	1,4	1,5	1,1	-3,0	-2,0	1,7	-2,4	0,9	0,5	-1,1	0,5
MT	0,1	-4,4	-0,5	-0,5	-9,5	-1,2	0,5	-2,1	0,2	:	:	0,2	-2,9	-0,6	-0,2	-0,9	-0,2
NL	1,4	-4,5	0,8	1,4	-12,7	0,7	0,5	-8,9	0,2	-3,1	-2,2	0,4	-5,5	-0,4	0,1	-1,2	0,1
AT	0,6	-6,1	0,0	0,0	-14,6	-0,6	-0,4	-6,7	-0,7	1,4	2,3	0,3	-5,0	-0,5	0,1	-1,2	0,1
PL	0,6	-0,4	0,0	1,1	3,8	0,4	0,2	-1,4	-0,1	0,4	1,4	0,2	1,1	-0,6	0,0	0,0	0,0
PT	2,1	6,4	1,5	3,6	16,6	3,0	1,4	0,9	1,1	-3,0	-2,1	0,5	0,2	-0,3	0,1	0,7	0,1
RO	0,1	-3,7	-0,5	-0,3	-0,1	-0,9	-0,6	3,6	-0,9	-4,3*	-4,2*	1,8	5,0	1,0	0,2	1,2	0,2
SI	2,3	-0,3	1,7	5,3	0,1	4,6	2,2	-3,9	1,9	-3,8	-2,9	0,7	-4,3	-0,1	0,1	-1,5	0,1
SK	0,4	3,3	-0,2	0,4	10,5	-0,3	0	0,6	-0,3	-2,3	-1,4	1,2	-3,6	0,4	0,0	-1,2	0,0
FI	0,4	-2,8	-0,2	1,1	-3,3	0,4	0,2	-4,6	-0,1	0,3	1,2	0,5	-3,2	-0,3	0,1	-1,3	0,1
SE	0,3	-2,9	-0,4	1,1	0,8	0,4	0,3	-5,4	0,0	2,9	3,9	0,6	-3,5	-0,2	0,1	-1,4	0,1
UK	-0,3	-3,2	-0,9	-0,6	-2,5	-1,3	-0,3	0,8	-0,6	2,2	3,1	-0,8	-1,9	-1,6	-0,1	0,3	-0,1

* Uusimad andmed leibkonna kasutada oleva kogutulu reaalkasvu kohta Rumeenias hõlmavad ajavahemikku 2010–2011.

	Töötuse määr			Noorte töötus						Leibkonna kasutada oleva kogutulu reaalkasv		Vaesusrisi määr			Ebavõrdsus — S80/S20		
				Noorte töötuse määr			NEET-noored										
	Aastane muutus (S1/2012–S1/2013)	Erinevus euroala keskmisest	Liikmesriigi ja euroala aastase muutuse suhe	Aastane muutus (S1/2012 – S1/2013)	Erinevus euroala keskmisest	Liikmesriigi ja euroala aastase muutuse suhe	Aastane muutus (2011–2012)	Erinevus euroala keskmisest	Liikmesriigi ja euroala aastase muutuse suhe	Aastane muutus (2011–2012)	Liikmesriigi ja euroala aastase muutuse suhe	Aastane muutus (2010–2011)	Erinevus euroala keskmisest	Liikmesriigi ja euroala aastase muutuse suhe	Aastane muutus (2010–2011)	Erinevus euroala keskmisest	Liikmesriigi ja euroala aastase muutuse suhe
EL 27	0,6	-1,2	-0,4	0,6	-0,6	-0,7	0,3	0	-0,3	-0,9	0,7	0,8	-0,2	-0,2	0,0	0,0	-0,1
Euroala 17	0,9	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	0,6	0	0	-1,7	0,0	1,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
BE	1,0	-3,7	0,0	3,3	-0,7	1,9	0,5	-0,9	-0,1	-0,4	1,3	0,8	-3,3	-0,2	0,0	-1,1	-0,1
BG	0,8	0,9	-0,1	-0,1	4,5	-1,5	-0,3	8,3	-0,9	:	:	2,2	2,0	1,2	0,6	1,5	0,5
CZ	0,3	-5,0	-0,7	-0,6	-5,0	-2,0	0,6	-4,3	0	0,3	2,0	1,0	-7,1	0,0	0,0	-1,5	-0,1
DK	-0,8	-5,1	-1,7	-2,3	-11,6	-3,7	0,3	-6,6	-0,3	-0,9	0,7	0,2	-3,1	-0,8	0,0	-0,6	-0,1
DE	-0,2	-6,7	-1,1	-0,3	-16,2	-1,7	0,2	-5,5	-0,4	0,7	2,3	0,8	0,2	-0,2	0,0	-0,5	-0,1
EE	-1,7	-3,4	-2,6	-4,0	-5,9	-5,4	0,7	-0,7	0,1	2,4	4,0	2,4	1,8	1,4	0,3	0,3	0,2
IE	-1,2	1,7	-2,2	-3,2	4,2	-4,5	-0,1	5,5	-0,7	5,7	7,4	0,5	-1,1	-0,5	-0,1	-0,4	-0,2
EL	4,1	15,0	3,2	6,1	35,4	4,7	2,9	7,1	2,3	-9,6	-7,9	1,0	3,8	0,0	0,4	1,0	0,3
ES	2,2	14,4	1,2	3,9	31,6	2,6	0,3	5,6	-0,3	-5,2	-3,5	1,5	4,3	0,5	-0,1	1,8	-0,2
FR	0,8	-1,3	-0,2	2,1	1,8	0,7	0,2	-1	-0,4	-0,3	1,3	1,1	-2,7	0,1	0,1	-0,4	0,0
HR	1,9	4,9	0,9	12,2	27,5	10,8	1	3,5	0,4	:	:	0,7	2,9	-0,3	-0,2	0,4	-0,3
IT	1,7	-0,1	0,8	4,5	14,9	3,1	1,3	7,9	0,7	-4,5	-2,8	1,6	2,3	0,6	0,4	0,6	0,3
CY	4,3	3,2	3,4	11,2	13,1	9,8	1,4	2,8	0,8	-8,0	-6,3	-0,4	-4,7	-1,4	-0,2	-0,7	-0,3
LV	-3,6	-0,1	-4,5	-8,2	-2,8	-9,6	-1,1	1,7	-1,7	4,9	6,6	-0,3	4,0	-1,3	-0,3	1,6	-0,4
LT	-1,5	0,2	-2,5	-5,5	-1,3	-6,8	-0,4	-2,1	-1	:	:	-1,6	4,0	-2,6	-1,5	0,8	-1,6
LU	0,6	-6,5	-0,4	0,2	-5,4	-1,2	1,2	-7,3	0,6	:	:	-0,8	-3,1	-1,8	-0,1	-1,0	-0,2
HU	-0,4	-1,4	-1,4	0,5	4,3	-0,9	1,4	1,5	0,8	-3,0	-1,3	1,7	-2,6	0,7	0,5	-1,1	0,4
MT	0,1	-5,6	-0,9	-0,5	-10,1	-1,9	0,5	-2,1	-0,1	:	:	0,2	-3,1	-0,8	-0,2	-0,9	-0,3
NL	1,4	-5,6	0,4	1,4	-13,3	0,0	0,5	-8,9	-0,1	-3,1	-1,4	0,4	-5,7	-0,6	0,1	-1,2	0,0
AT	0,6	-7,3	-0,4	0,0	-15,2	-1,4	-0,4	-6,7	-1	1,4	3,1	0,3	-5,2	-0,7	0,1	-1,2	0,0
PL	0,6	-1,5	-0,3	1,1	3,2	-0,3	0,2	-1,4	-0,4	0,4	2,1	0,2	0,9	-0,8	0,0	0,0	-0,1
PT	2,1	5,3	1,2	3,6	16,0	2,3	1,4	0,9	0,8	-3,0	-1,3	0,5	0,0	-0,5	0,1	0,7	0,0
RO	0,1	-4,8	-0,9	-0,3	-0,8	-1,6	-0,6	3,6	-1,2	-4,3*	-4,0*	1,8	4,8	0,8	0,2	1,2	0,1
SI	2,3	-1,5	1,4	5,3	-0,5	3,9	2,2	-3,9	1,6	-3,8	-2,2	0,7	-4,5	-0,3	0,1	-1,5	0,0
SK	0,4	2,1	-0,6	0,4	9,9	-1,0	0	0,6	-0,6	-2,3	-0,6	1,2	-3,8	0,2	0,0	-1,2	-0,1
FI	0,4	-4,0	-0,5	1,1	-3,9	-0,3	0,2	-4,6	-0,4	0,3	2,0	0,5	-3,4	-0,5	0,1	-1,3	0,0
SE	0,3	-4,0	-0,7	1,1	0,1	-0,3	0,3	-5,4	-0,3	2,9	4,6	0,6	-3,7	-0,4	0,1	-1,4	0,0
UK	-0,3	-4,3	-1,3	-0,6	-3,1	-2,0	-0,3	0,8	-0,9	2,2	3,9	-0,8	-2,1	-1,8	-0,1	0,3	-0,2

* Uusimad andmed leibkonna kasutada oleva kogutulu reaalkasvu kohta Rumeenias hõlmavad ajavahemikku 2010–2011.

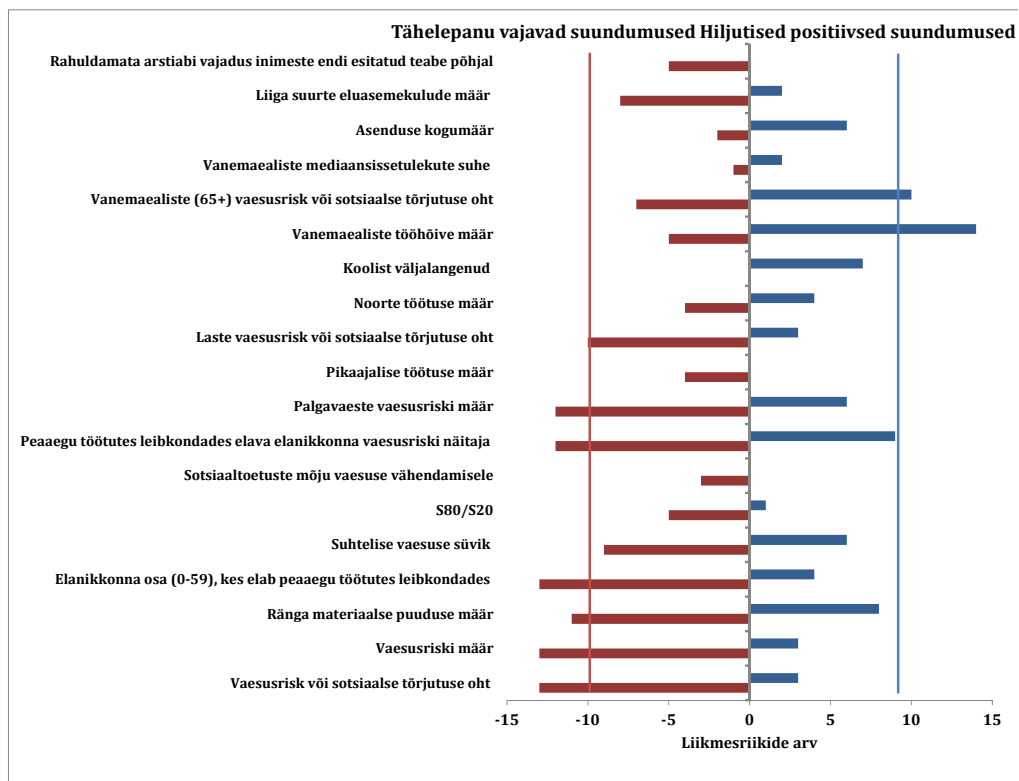
Lisa 2 Ülevaade peamistest tööhõivealastest probleemidest ja väljapaistvatest tulemustest lähtudes 2013. aasta juunis vastu võetud tööhõive olukorra jälgimise vahendi tulemustest (P=olukord on probleemne; H=hea tööhõivealane olukord)³⁶.

Riik	Töäjõus osalemise määr	Tööturu toimimine, killustatuse vähendamine	Aktiivne tööturupoliitika	Sotsiaalkindlustus	Töö- ja eraelu vaheline tasakaal	Töökohtade loomine	Sooline võrddõiguss-likkus	Oskuste pakkumine ja töövõiljakus; elukestev õpe	Haridus- ja koolitus-süsteem	Palgakujundamis- mehhanism ja muutused töajõukuludes
BE	P	P	P	P/H				P	P	P
BG	P		P	P	P	P		P	P/H	P
CZ	P/H		P	P	P		P	P	P/H	
DK	P/H		H	P/H	H			H	P	
DE	H		P	P	P	H			P	
EE	P/H		P	P/H	P	H	P/H	P	P	
IE	P		P	P	P	P	P		H	H
EL	P	P	P	P	P	P		P	P	H
ES	P	P	P	P	P	P	P	P/H	P/H	H
FR	P/H	P	P	P/H		P		P/H		
IT	P/H	P	P	P	P	P	P/H	P/H	P/H	P
CY	P/H	P		P/H	P		P	P/H	P/H	
LV	P		P	P	P			P	P	H
LT	P	P	P	P	P		H	P	P	
LU	P/H		P	H		H		P	P/H	P
HU	P/H		P		P	P		P/H	P	
MT	P/H	H	P/H	P	P	H	P	P/H	P	
NL	P/H	P		P/H	P		H			
AT	P/H	H	H		P	P	P	P	P	
PL	P	P			P		P/H	P	P/H	
PT	P/H	P	P	P	H	P	H		P/H	P/H
RO	P		P	P/H	P		P	P	P	
SI	P	P	P	P	H	P	H	P	H	P
SK	P		P	P/H	P	P	P	P	P/H	
FI	P/H		P				P	H	H	P
SE	P/H		H	P/H	H			H		
UK	P/H				P		P		P/H	
HR	P		P		P		P	P	P/H	

³⁶ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/13/st10/st10373-re01.en13.pdf>

Lisa 3 Ülevaade tähelepanu vajavatest sotsiaalsetest suundumustest lähtudes jaanuaris 2013. aastal vastu võetud sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendi tulemustest³⁷.

2010–2011	Liikmesriigid, kus olukord on märkimisväärselt halvenenud	Liikmesriigid, kus olukord on märkimisväärselt paranenud
Vaesusrisk või sotsiaalse tõrjutuse oht	Z, EE, IE, EL, ES, IT, LV, HU, MT, NL, SI, FI, SK, SE	PL, PT, RO
Vaesusrisi määr	E, BG, CZ, EE, EL, ES, IT, HU, NL, RO, SI, SK, SE	UK, LV, LU
Ränga materiaalse puuduse määr	DE, IE, EL, IT, CY, LV, LU, HU, MT, NL, FI	BE, BG, ES, LT, PL, PT, RO, SK
Elanikkonna osa (0-59), kes elab peaaegu töötutes leibkondades	BE, BG, DK, EE, IE, EL, ES, LT, LU, NL, SI, FI, SK, SE	UK, RO, PT, PL
Suhtelise vaesuse süvik	EE, IE, EL, IT, CY, LV, HU, AT, RO	CZ, FR, LT, LU, SK, SE
S80/S20	BG, EE, EL, IT, HU	LT
Sotsiaaltoetuste mõju vaesuse vähendamisele	BG, EE, SK	-
Peaaegu töötutes leibkondades elava elanikkonna vaesusrisi näitaja	BE, DE, EE, EL, ES, IT, HU, NL, RO, SI, SK, SE	DK, IE, CY, LV, LU, MT, PT, FI, UK
Palgavaeste vaesusrisi määr	CZ, DE, EE, FR, IT, HU, NL, PT, RO, SI, SK, UK	BE, EL, ES, LV, LT, LU
Pikaajalise töötuse määr	BG, IE, EL, ES	-
Laste vaesusrisk või sotsiaalse tõrjutuse oht	BG, CZ, ES, IT, LV, NL, RO, SI, FI, SE	UK, PL, DE
Noorte töötuse määr	PT, CY, ES, EL	BE, EE, LV, SE
Koolist väljalangenud	-	BG, DK, ES, CY, LU, MT, PT
Vanemaealiste tööhõive määr	SI, RO, PT, CY, EL	BE, CZ, DK, DE, EE, FR, IT, LV, IT, HU, MT, NL, PL, SE
Vanemaealiste (65+) vaesusrisk või sotsiaalse tõrjutuse oht	IE, EL, IT, LT, HU, SI, SE	BG, DK, EE, FR, CY, LV, LU, PT, RO, SK
Vanemaealiste mediaansissetulekute suhe	LT	LV, PT
Asenduse kogumäär	IE, LT	EL, ES, CY, LV, LU, PT
Liiga suurte eluasemekulude määr	BE, BG, EE, IE, EL, PL, PT, SE	DK, RO
Rahuldamata arstiabi vajadus inimeste endi esitatud teabe põhjal	BE, EE, EL, HU, RO	-

Märkus: 2010–2011. aastal tähelepanu vajanud sotsiaalsed suundumused, mille puhul täheldati olukorra halvenemist rohkem kui 1/3 liikmesriikidest, on parempoolses tabelis punaselt esile tõstetud.

³⁷ ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9235&langId=en.